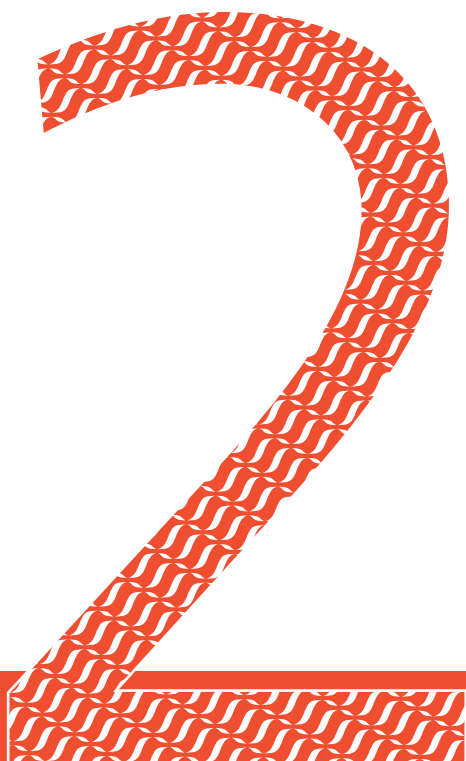

EN SKRIFTSERIE OM GENUSVETENSKAP

GENUSVETARNAS FRAMTID

Anna Lundberg & Ann Werner

GENUSVETARNAS FRAMTID

En nationell alumniundersökning av genusvetenskaplig
utbildning och arbete

Anna Lundberg och Ann Werner

**Genusvetarnas framtid – En nationell alumniundersökning
av genusvetenskaplig utbildning och arbete**

Nationella sekretariatet för genusforskning
Box 709
405 30 Göteborg

©Nationella sekretariatet för genusforskning
ISBN: 978-91-980802-1-6

Layout: Frida Lundberg/Siri Reuterstrand
Tryck: Ale Tryckteam AB, 2013

Innehåll

En skriftserie om genusvetenskap	7
Förord	9
Kapitel 1: Vad gör en genusvetare?	11
Översikt	17
Undersökningens design	17
Kvantitativ studie	18
Kvalitativ studie	20
Genusvetenskap som akademiskt ämne	21
Kapitel 2: Genusvetarnas bakgrund och utbildning	25
Sammanfattning av enkätundersökningens övergripande resultat	25
”Vit medelklass med tygkassar” – Genusvetarnas bakgrund	26
”Feministiska studier är extremt personligt” – Att välja utbildning	32
”Man blir väldigt inspirerad” – Att studera genusvetenskap	37
”Genusvetenskapen gör mig mer kompetent som sjuksköterska” – Kombinerade utbildningar	42
Sammanfattande diskussion – Om privilegiet att välja av intresse	44
Kapitel 3: Arbete och arbetsmarknad	47
Får genusvetare jobb? – Sammanfattning av enkät- undersökningens övergripande resultat	47
Relationer mellan genusvetenskaplig utbildning och förvärvsarbete	50
Längtan efter bildning, nytta och jobb	53
Glapp, översättningsarbete, risk och censur	56
Jobben finns!	62
Sammanfattande diskussion: Om innebörden av nytta	66

Kapitel 4: Privatliv	69
 Kapitel 5: Slutsatser och vidare diskussion	 73
Bildning och nytta	73
Genusvetenskapens reproduktion av svenska medelklassperspektiv	74
Den farliga genusvetaren – översättningsarbetet	75
 Referenser	 81
 Bilaga 1	 85
 Bilaga 2	 93

Tack

... till skriftseriens referensgrupp, som gett ovärderliga synpunkter och råd.
 ... till Karl Wahlin, fil. dr i statistik.
 ... till de genusvetarstudenter och genusvetare som tagit sig tid att delta i våra fokusgruppsintervjuer.
 ... till de genusvetarstudenter och genusvetare som tagit sig tid att svara på enkätfrågorna.
 ... till de administratörer som hjälpt oss ta fram de uppgifter som för att genomföra undersökningen.
 ... till Martin Putsén, jurist på universitetsförvaltningen, Linköpings universitet.
 ... till de som läst och kommenterat en manusversion av den här skriften: flera av fokusgruppsintervjusedlagarna, Kristina Boréus, Ulrika Dahl, Mia Liinason, Irina Schmitt, Anna Clara Stenvall och Karl Wahlin.

En skriftserie om genusvetenskap

Nationella sekretariatet för genusforskning ger under 2012 och 2013 ut en skriftserie i fem delar om svensk genusvetenskap. Skriftserien syftar till att lyfta fram och sprida genusvetenskaplig kunskap i vidare kretsar, både inom och utanför universitet och högskola. Arbetet med skriftserien leds av redaktörerna Anna Lundberg (Linköpings universitet) och Ann Werner (Södertörns högskola). Till sin hjälp har de en referensgrupp bestående av representanter från genusvetenskapliga ämnen i Sverige och de författare som bidrar med kapitel till skrifterna.

Med skriftserien vill vi i tematiserad och tillgänglig form sprida genusvetenskapens innehåll till nya sammanhang och grupper. Vi tror att den kunskap som ryms på det genusvetenskapliga fältet kan vara av intresse och till nytta för många.

Genusvetenskap har som vetenskapligt ämne utvecklat en unik transdisciplinär kompetens vad gäller kunskap om och kritisk analys av olika typer av maktstrukturer och hur de genomskär varandra i kultur, samhälle och politik. Genusvetenskaplig kunskap innefattar också ett reflexivt, kritiskt, ifrågasättande och kreativt förhållningssätt till vetenskaplig produktion, didaktik och kunskapande.

Teman för de fem skrifterna är:

1. Genusvetenskapens pedagogik och didaktik
2. Genusvetarnas framtid – en nationell alumniundersökning
3. Genusvetenskap, politik och samhällsengagemang
4. Akademiska utmaningar i skrift och tanke
5. Genusvetenskapens teoretiska/metodologiska bidrag

Alla skrifter har arbetats fram i samråd mellan skriftseriens redaktörer, Nationella sekretariatet för genusforskning, referensgruppen och författarna. Referensgruppen består av: UL-

rika Jansson (Karlstads universitet), Jenny Björklund (Uppsala universitet), Stina Backman (Linköpings universitet), Hanna Hallgren (Södertörns högskola), Fanny Ambjörnsson (Stockholms universitet), Irina Schmitt (Lunds universitet), Erika Alm (Göteborgs universitet), Gunnel Karlsson (Örebro universitet), Kristin Järvstad (Malmö högskola) och Mia Liinason (Genusforskarförbundet).

Förord

Det är inte i första hand för att få jobb som studenter bestämmer sig för att läsa genusvetenskap. De som söker sig till ämnet gör det för att de redan har ett stort intresse för feminism och för genusfrågor. I fokusgruppintervjuerna, som tillsammans med en enkätundersökning ligger till grund för denna alumniundersökning, uppger flera också att de burit med sig en känsla av att något är fel i samhället. De beskriver egna erfarenheter av ett ojämställt och ojämlikt samhälle.

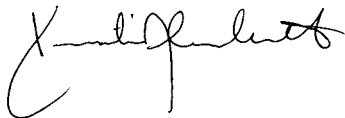
Å andra sidan förefaller inte studier i genusvetenskap göra studenterna oanställningsbara. Tvärtom! Det är bara tre procent av dem som svarat på enkäten som uppger att de är arbetslösa. Däremot finns ingen tydlig arbetsmarknad för genusvetare; variationen är bred när det gäller vilka yrken de tidigare studenterna i genusvetenskap har.

Ord som nytta och anställningsbarhet hörs allt oftare när man talar om forskning och högre utbildning. Att högre utbildning leder till bättre möjligheter på arbetsmarknaden är i och för sig inget nytt. Inte heller att samhället liksom den enskilde på andra sätt har nytta av högre studier. Men högre studier ska också bidra till bildning och vara ett sätt att lära sig förstå och analysera den värld vi lever i.

För genusstudenterna verkar detta gå hand i hand. När de ska beskriva sin utbildning är det förmågan till analys och självreflektion utifrån ett maktperspektiv som lyfts fram. De upplever sig ha fått verktyg för kritiskt tänkande som ger dem möjlighet att möta samhället och omvärlden på nya sätt. Många beskriver studierna som omvälvande, inte minst för dem själva som personer. De ser världen på ett nytt sätt, med nya glasögon som de har nytta av både på sina arbetsplatser och som samhällsmedborgare.

Även om de före detta studenterna talar om sin utbildning i

positiva ordalag framkommer också tydliga förbättringsområden för de institutioner som ger genusvetenskaplig utbildning. Ett sådant rör studenternas bakgrund. Samtidigt som intersektionalitet – där maktordningar som klass och etnicitet vävs samman med kön – berikar forskningen, fylls föreläsningssalarna av en heterogen grupp studenter. Framförallt är det en vit medelklass där föräldrarna har väsentligt högre utbildning än befolkningen i övrigt som utgör rekryteringsbasen för ämnet. Det är en utmaning som utbildningsanordnarna måste ta sig an.

Kerstin Alnebratt
Föreståndare, Nationella sekretariatet för genusforskning

KAPITEL 1:

Vad gör en genusvetare?

Förhållandet mellan humanistiska och samhällsvetenskapliga studier inom högre utbildning och arbetsmarknadens behov har varit föremål för debatt de senaste åren, en debatt som inte minst berör ämnet genusvetenskap. Hur ser kopplingarna ut mellan genusvetenskaplig utbildning, arbetsmarknad, nytta och bildning? Under våren 2012 genomfördes en nationell alumniundersökning där förhållandet mellan studier i ämnet genusvetenskap i Sverige och rörelser på arbetsmarknaden undersöktes. Antalet personer som studerat genusvetenskap sedan ämnet startade på 1970-talet är vid det här laget omfattande och flertalet av dem är nu aktiva på arbetsmarknaden. Undersökningen utgår från tre frågställningar:

- Vad gör de examinerade studenterna efter studierna?
- Hur ser de på sin utbildning?
- Vilka är de?

Via såväl kvantitativ som kvalitativ metod kartläggs och analyseras hur de studerande ser på sin genusvetenskapliga utbildning i relation till frågor kring arbete och kompetens, samt vilka delar av arbetsmarknaden de befinner sig på. Genusvetenskapliga studier tillhör en typ av humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning där explicit professionsanknytning saknas. Vad innebär den typen av vaghet gällande yrkesroll för de studerande och deras rörelser mellan studier och arbetsmarknad? Vilka kompetenser har studenten efter genomgången utbildning, och hur ser relationerna mellan utbildning och yrkespraktik ut? Den här undersökningen ger en fyllig bild av den genusvetenskapliga utbildningen i Sverige på 2000-talet, liksom av studenternas

bakgrund och arbete. Undersökningen riktar sig till läsare som befinner sig såväl inom som utanför genusvetenskapen. Den riktar sig sålunda bland annat till dem som erbjuder utbildning i genusvetenskap, till framtida arbetsgivare, och givetvis till framtida genusvetarstudenter. Den diskuterar genusvetenskapen utifrån de samtida premisser som tas upp inledningsvis, som handlar om högre utbildning och dess funktion, dess nytta och dess position i ett demokratiskt samhälle. Det innebär att genusvetenskapens styrkor analyseras, liksom de problem och möjligheter till utveckling som framträder i studien. Rapporten visar att nöjdheten med utbildningarna i Sverige är omfattande bland respondenterna. Ett annat positivt resultat är att alumnerna i mycket hög utsträckning har arbete. Samtidigt efterfrågas en högre grad av arbetsmarknadsanknytning inom ramen för utbildningen, vilket vi diskuterar ingående, liksom andra svårigheter i utbildning och arbetsliv undersökningen visar på. Vi beskriver också behovet, för utbildningarna och studenterna, att förhålla sig till olika idéer om en utbildnings nytta och problematiserar rekryteringen till genusvetenskap. Slutligen diskuterar och framhåller vi också det växande behovet av den kompetens de studerande genusvetenskap erhåller.

Utöver att besvara frågorna om vad de studerande gör efter studierna, hur de ser på sin utbildning och vilka de är, diskuteras i den här skriften hur de ökade kraven på arbetsmarknadsanpassning från politiskt håll kan förstås utifrån undersökningens resultat. Högre utbildning och dess anknytning till arbetsmarknad står inskriven i högskolelagen, både vad gäller grundnivå och avancerad nivå (Högskolelag 1992:1434). I och med Bolognaprocessen och dess överenskommelse har anställningsbarhet fått en tydligare position i examinationsordningen och också i Högskoleverkets (HSV:s) utvärderingssystem. I rapporten där ämnet genusvetenskap utvärderas av HSV år 2007 framgår att Högskoleverket anser att kopplingen till arbetslivet bör bli tydligare i genusvetenskapliga studier. Under avsnittet ”Högskoleverkets reflektioner” står att läsa:

En förklaring till det bristande intresset för högre nivåer kan vara ämnets otydliga koppling till arbetslivet. Ansträngningarna att ar-

betsmarknadsanknyta utbildningarna har också på de flesta håll varit tämligen begränsade. Även om flera lärosäten har integrerat studiebesök och fältstudier i sin utbildning, så finns här en potential för ytterligare förbättringar. Den organiserade praktik som programstudenterna vid Södertörns högskola erbjuds, och planerna på att inrätta en yrkesinriktad masterutbildning vid Karlstads universitet, kan ses som en utveckling i rätt riktning.

Högskoleverket instämmer i bedömargruppens uppfattning att studenters anställningsbarhet efter avslutad genusvetenskaplig utbildning bör bli föremål för en seriös diskussion, både lokalt och nationellt. Högskoleverket vill också framhålla vikten av att lärosätena gör mer systematiska uppföljningar av var studenterna tar vägen efter avslutad utbildning (Högskoleverket 2007b:11).

Även i den utvärderingsrapport som publicerades 2012 lyfts anställningsbarhet fram som en viktig aspekt av utvärderingsarbetets utgångspunkter. I bedömargruppens yttrande står att läsa:

I Högskoleverkets utvärdering av genusvetenskap utvärderas studenternas resultat i förhållande till ett urval av mål från examinationsordningen för generell examen. En viktig komponent är också utbildningens användbarhet på arbetsmarknaden (HSV 2012:2).

De uppmaningar till uppföljning och diskussion som finns i rapporten från 2007 kan betraktas som en bakgrund till de alumniundersökningar av genusvetenskaplig utbildning som genomförts vid flera av landets lärosäten: Stockholms universitet (2007), Uppsala universitet (2010), Umeå universitet (2007) och Lunds universitet (2009). Dessa undersökningars resultat sammanfaller i flera avseenden med de resultat som den föreliggande nationella undersökningen visar, både vad gäller situationen på arbetsmarknaden, men också i relation till värderingen av utbildningen och dess kopplingar till livet utanför förvärvsarbetet. Frågor liknande dem som ställs i föreliggande undersökning har också delvis ställts i de tidigare undersökningarna. De har dock fokuserat på lärosätets egna studenter och främst dem som tagit ut minst en kandidatexamen i genusvetenskap, medan den undersökning som här presenteras är nationell och inkluderar alla nivåer.

En annan bakgrund till den här studien återfinns i ett europeiskt samarbetsprojekt om genusvetenskap och yrkesliv. Mellan 2001 och 2003 genomfördes ett EU-finansierat forskningsprojekt, "Employment and Women's Studies: the Impact of Women's Studies Training on Women's Employment in Europe". Projektet utgick primärt från forskningsfrågan: Vad händer med kvinnor med genusvetenskaplig utbildning (Women's Studies) på arbetsmarknaden?¹ Projektets resultat presenteras bland annat i volymen *Doing Women's Studies: Employment Opportunities, Personal Impacts and Social Consequences* (2005). Studien omfattar nio europeiska länder, frågeformulär sändes ut till 100 studenter i varje land, varav 50 hade genomfört sina studier och 50 bedrev pågående studier i genusvetenskap. Dessutom genomfördes 30 kvalitativa intervjuer i varje land. Studiens resultat baseras sammantaget på 900 frågeformulär och 270 intervjuer. Sverige deltog inte i ovan beskrivna studie.

Mot bakgrund av det som beskrivits ovan; ett ökat fokus på kopplingar mellan högre utbildning och arbetsmarknad, formuleringar från Högskoleverket som betonar att dessa bör bli tydligare, flera enskilda alumniundersökningar i genusvetenskap vid enskilda svenska lärosäten, samt en stor europeisk undersökning där Sverige inte deltog, finns en kunskapslucka att fylla. Vi anser att det är viktigt att på nationell nivå undersöka, analysera och beskriva de komplexa sambanden mellan genusvetenskaplig utbildning och arbetsmarknad.

Relationen mellan högre utbildning, dess funktioner och nytta, och arbetsmarknaden beskrivs på följande sätt av universitetskansler Lars Haikola:

Självklart ska utbildning vara nyttig – för individen och för samhället. Yrkesutbildning är högskolans äldsta uppgift och kompetensförsörjningen är idag en av de största utmaningarna. Men högskolans uppdrag är bredare än så. Den högre utbildningen ska göra studen-

1. I den europeiska studien beskrivs kvinnors förhållanden, detta eftersom den absoluta majoriteten av studenter i ämnet är just kvinnor. Föreliggande studie skiljer sig på så sätt från den europeiska, eftersom den inte specifikt undersöker kvinnor och kvinnors position på arbetsmarknaden utan fokuserar sambanden mellan genusvetenskaplig utbildning som sådan och arbetsmarknad.

terna till kloka, bildade och aktiva medborgare som kritiskt kan analysera mänskliga och samhälleliga fenomen. Den kritiska och kreativa högskoleutbildningen utgör basen för framtidens samhälle. Detta är en vital uppgift – inskriven i Svea Rikes Lag. Att högre utbildning fått så stort förtroende inom alla politikområden får inte medföra att den kritiska färdigheten och det bredare bildningsperspektivet i högre utbildning förminskas (Haikola 2011).

Haikola pekar på en motsättning som sedan Bolognaöverenskommelsen och dess fokus på anställningsbarhet har aktualiserats inom högre utbildning: Vad är det primära syftet? Vem tjänar på att medborgare utbildar sig på högre nivå, och vilka samhällsbehov ska styra utbildningarnas utformning? Olika syften och olika mål ställs mot varandra. Ska högre utbildning i första hand syfta till att bidra till ekonomisk tillväxt, eller ska den öka och förstärka samhällets demokratiska struktur, göra människor till goda och aktiva medborgare, det vill säga förstärka i första hand icke-monetära värden? Både historikern Henrik Berggren och idéhistorikerna Sverker Sörlin och Anders Ekström har behandlat samma frågeställning som Haikola då de problematiserar senare decenniers ökade koppling mellan högre utbildning och tänkande influerat av marknadsekonomi. Berggren (2012) beskriver i en rapport om frihet inom forskning och högre utbildning hur förväntningarna på universitet och högskola vuxit lavinartat: sektorn ska bidra med ny kunskap, upptäckter och innovationer, bidra till ekonomisk tillväxt, jämlikhet och jämställdhet, producera välutbildad arbetskraft, främja personlig utveckling, bildning och lösa allehanda problem. Berggren beskriver hur betoning på samhällsnytta under 1970-talet, och därefter 1990-talets marknadsanpassning präglat utvecklingen av svensk högre utbildning mot det som Sheila Slaughter och Larry Leslie (1997) kallar akademisk kapitalism. Han beskriver också hur de verksamma inom forskning och högre utbildning upplever att det fria kunskapsökande som (enligt dem) historiskt präglat universitetet alltmer kommit att underordnas krav på samhällsnytta och ekonomisk lönsamhet (Berggren 2012). Grovt förenklat ställs två utbildningsideal mot varandra: Här finns det humboldtska idealet, där forskaren

och den studerande under stor frihet söker kunskap utan yttre påverkan eller krav på resultat och lojalitet. Kunskapssökandets sociala dimension betonas, liksom att långsiktig nytta betraktas som vinsten med bildade medborgare. Nyttan av högre utbildning kan här betraktas som en mångfacetterad företeelse.

Det andra idealet är mer inriktat på att tillfredsställa de konkreta behov som finns i samhället. Högre utbildning ska ge oss tandläkare, journalister, lärare, ekonomer, psykologer; yrkeskategorier som uppstått utifrån samhällsrelaterade behov men också genom ett målinriktat arbete för att ge de verksamma en legitimerad plattform för sin kompetens och sitt utövande av den. Det här idealet innefattar också målet att svenska lärosäten ska bidra med forskningsresultat och innovationer som genererar ekonomisk vinst. Delvis har den här situationen att göra med lärosätenas tendens att under de senaste decennierna agera alltmer marknadsmässigt. Derek Bok, tidigare rektor vid Harvard-universitetet, beskriver krocken mellan det humboldtska och det marknadsanpassade idealet så här: ”Universitetsanställda som fångats mellan tryck från olika håll kan lätt bli förvirrade. Hur ska de avgöra när de ska svara på marknadens lockrop och när de ska avstå?” (Bok, citerad i Berggren 2012).

I den här undersökningen ställer vi frågor om dessa förhållanden, dessa krockar, eftersom vår erfarenhet är att respondenterna delar Boks analys och också upplever den förvirring han beskriver. Berggren menar att i en tid där arbetsmarknaden är mer osäker och föränderlig än tidigare intresserar sig studenter i högre utsträckning för utbildningar som leder till trygg anställning, snarare än för de utbildningar som är intellektuellt utmanande och fokuserar reflektion och kritiskt tänkande (Berggren 2012). Sverker Sörlin och Anders Ekström närmar sig frågan om kunskap delvis från ett annat håll. De fokuserar det kunskapsområde som skapas i gränslandet mellan humaniora och samhällsvetenskap, det område där genusvetenskapen hör hemma. Ekström och Sörlin pekar på frågor om professionell tillhörighet, svaga professionella självbilder och humanisters osynlighet på den svenska arbetsmarknaden, detta trots att de finns där i stora tal. De ser ett samhälle i stort behov av de humanistiska och de samhällsvetenskapliga kunskaperna,

de sammanhangsskapande kunskaperna, samtidigt som ett kortsiktigt ekonomiskt konkurrenssystem ställt centrala kunskapsområden mot varandra (Ekström & Sörlin 2012). Utifrån dessa högskoleutbildningsdilemman har vi i undersökningen av genusvetenskapens utbildning och arbetsmarknad frågat: Hur ser de studerande på sin genusvetenskapliga utbildning i en tid som präglas av de olika ideal och krockar som beskrivits ovan?

Syftet är alltså inte begränsat till att behandla frågan om anställningsbarhet. Som angetts ovan vill vi också sätta utbildningen i en samhällskontext och spegla undersökningen i de samtida diskussioner som pågår, inte minst i relation till vad studenterna gör före och efter utbildningen. De frågor om utbildning, studerande och arbetsmarknad som här undersöks har således, som vi ser det, kopplingar till all högre utbildning, inte bara den i genusvetenskap, och dess betydelser vad gäller demokrati och välfärd, ekonomi, makt och maktfördelning.

Översikt

I den resterande delen av kapitel ett kommer undersökningens design redovisas, dess kvantitativa och kvalitativa delar. Därefter kommer en beskrivning av det akademiska ämnet genusvetenskap. Sedan följer kapitel två, som behandlar studenternas bakgrund och utbildning. Kapitel tre redogör för studiens resultat vad gäller kopplingar mellan genusvetenskaplig utbildning och arbetsmarknad, kapitel fyra behandlar de aspekter av undersökningen som berör genusvetenskapens kopplingar till privatliv. Det sista kapitlet, kapitel fem, baseras på en sammanfattande och framåtppekande diskussion.

Undersökningens design

Undersökningen som här beskrivs och analyseras har genomförts i regi av Nationella sekretariatet för genusforskning och inom ramen för ett nationellt samarbete mellan de svenska lärosäten som erbjuder utbildning i genusvetenskap på grundnivå och avancerad nivå. Syftet med undersökningen är att peka ut, analysera och tydliggöra passager och kopplingar mellan genusvetenskaplig utbildning, kunskap/kompetens och yrkesverksam-

het. Undersökningen är relevant eftersom ämnet genusvetenskap i allt högre utsträckning har utvecklats till ett eget kunskaps- och ämnesområde, samtidigt som kopplingarna till arbetsmarknaden är otydliga. Undersökningen är också ett led i arbetet med att stärka samverkan mellan genusvetenskapliga studiemiljöer på svenska lärosäten.

Som tidigare nämnts består undersökningen av en kvantitativ och en kvalitativ del. Den utgår från fyra fokusområden:

- Vem är den studerande i genusvetenskap?
- Utbildning
- Arbete
- Privatliv

Kvantitativ studie

Den kvantitativa undersökningen är baserad på en enkät med frågor kring de fyra områden som angivits ovan. De frågor som ställs har utformats dels i samråd med undersökningens referensgrupp, men också i samråd med Martin Putsén, universitetsjurist vid Linköpings universitet och Karl Wahlin, fil. dr i statistik vid Linköpings universitet. Enkäten testades först genom en pilotundersökning och reviderades i enlighet med de relevanta synpunkter som inkom. Undersökningens målpopulation är personer som studerat eller studerar genusvetenskap vid svenskt lärosäte. Ur målpopulationen valdes dels samtliga studerande som i Sverige avlagt en filosofie kandidatexamen eller magisterexamen i genusvetenskap, dels tre årskullar av studerande som examinerats på en grundkurs i genusvetenskap; 2001, 2005 och 2011. Motivet till urvalet är att undersökningen skulle täcka in dels de studerande som valt att ta en examen i genusvetenskap, dels de som valt att endast läsa en grundkurs i ämnet. Via lärosätena erhöles uppgifter om personnummer, och med hjälp av dessa beställdes 2012 års aktuella adresser från Statens personadressregister (SPAR). Adresser till 1792 personer erhöles. Bortfall hänger samman med faktorer såsom flytt utomlands, att personen ej uppgett ny adress, att de har hemlig adress, skyddad identitet, eller att de avlidit. Endast ett av utskicken återkom med okänd adressat.

Enkätundersökningen genomfördes genom att ett vykort utsändes till de utvalda personerna. På vykortet fanns kortfattad information om att respondenten var utvald att delta i en enkätundersökning om studier i genusvetenskap och rörelser på arbetsmarknaden. På vykortet fanns också en webbadress till en sida på Nationella sekretariatet för genusforsknings webbplats genus.se. På denna webbsida fanns ytterligare information om undersökningen och länk för att komma till enkäten.

Enkäten konstruerades i SurveyMonkey², ett webbaserat verktyg för att genomföra enkätundersökningar. Enkäten bestod av totalt 67 frågor med ett antal delfrågor varav majoriteten hade svarsalternativ på fyrgradig attitydskala. Logiska hopp fanns inbyggda i enkäten, så att varje respondent endast behövde besvara relevanta frågor utifrån vad de angett i tidigare svar.

Svarskorten ankom till de utvalda personerna den 24 april 2012. Anmodat sista svarsdatum var den 7 maj. En påminnelse utsändes till dem som vid det datumet ännu inte svarat och undersökningen låg sedan ute fram till den 4 juni klockan 12.00. Följande svarsfrekvens erhöles:

- Totalt antal utvalda respondenter: 1791
- Totalt antal svarande: 606
- Svarsfrekvens: 34 procent

Svarsfrekvensen om 34 procent är låg men att betrakta som normal för en enkätundersökning idag. Statistiska Centralbyrån myntade 2010 begreppet enkättrötthet³, med vilket de avser den trend av allt större bortfall i statistiska undersökningar som observerats de senaste åren. Genom den mängd reklam, spam, och telefonförsäljare människor möter idag försvinner seriösa enkäter i bruset, med svarsbortfall som följd. Trots detta borde intresset för att fylla i enkäten ha varit högt i målgruppen, eftersom den berör ett område de är eller har

2. www.surveymonkey.com

3. Detta diskuteras närmare i *Källa: SCB Statistiska centralbyråns kundtidning nr 3 2010.*

varit intresserade av. En annan förklaring till svarsfrekvensen kan därför vara att enkäten kan ha upplevts som omfattande. Jämförelse av bakgrundsvariablerna (kön, ålder) mellan de som svarat och bortfallsgruppen, i de fall tillräcklig information gått att utläsa ur kontaktuppgifterna, ger inga indikationer på systematik i bortfallet. Kön och ålder var den enda information som kunde utläsas ur adressfilen från SPAR och jämföras mellan de som svarade och de som inte svarade. De sammanställda resultaten av enkätundersökningen bör därför kunna betraktas som representativa för målpopulationens gemensamma åsikter.

Kvalitativ studie

Enkätundersökningens resultat följdes upp genom tre fokusgruppsintervjuer, på tre olika platser i landet: Lund, Stockholm och Göteborg. Platserna valdes då antalet studerande i genusvetenskap i regionerna är stort. Deltagarna hämtades från en slumpmässigt blandad lista som genererats utifrån enkätundersökningens sista fråga, om de svarande önskade delta i en gruppintervju med fokus på de frågor som enkäten tagit upp. De tre intervjuerna genomfördes i grupper om cirka fem personer, deltagarna bodde i de tre regionerna men kom via sina studier/sin studieort att representera nästan alla de tio lärosäten som ger genusvetenskaplig utbildning upp till kandidatnivå i Sverige. Majoriteten av de intervjuade var kvinnor, men män deltog vid samtliga intervjutillfällen. Bland de intervjuade fanns personer som läst en termin genusvetenskap och personer som hade en examen på kandidatnivå eller masternivå i genusvetenskap. Fokusgruppsintervjuerna pågick i cirka två timmar och var semistrukturerade kring områdena utbildning, arbetsliv och privatliv som enkäten var byggd kring, och kring de saker som genom analys framkommit som intressanta i svaren (se frågemall i bilaga 2).

Den kvalitativa delen av undersökningen gav fördjupning, och också reflexioner som i hög utsträckning låg i linje med enkätens resultat. De tre intervjuerna var också sinsemellan relativt samstämmiga och gav uttryck för liknande erfarenheter och tankar. Intervjuerna är delvis transkriberade och återges i den här rapporten i en citerad form där olika talspråkliga

inslag såsom omtagningar, talspråkets ibland svåråtergivna meningsbyggnad och annat tagits bort i syfte att främja läsbarhet.

Genusvetenskap som akademiskt ämne

Genusvetenskap har funnits som ämne på svenska universitet och högskolor sedan 1970-talet. Det är alltså ett ganska ungt akademiskt ämne. Inledningsvis erbjöds enstaka kurser, och namnen på kurserna har också skiftat mellan att inkludera ord såsom kvinnovetenskap, makt och kön, feministiska studier och genusvetenskap. Också organisationsformerna har skiftat. Vid slutet av 1970-talet expanderade kursverksamheten och tvärvetenskapliga utbildnings- och forskningsmiljöer växte fram. Därför kom många av de tidiga kurserna i genusvetenskap (vad de än kallades) att bli placerade vid universitetens centrumbildningar. Idag är lärarna i genusvetenskap i hög utsträckning vetenskapligt och pedagogiskt meriterade. Ämnet når också goda resultat i utvärderingar av utbildningen (Högskoleverket 2007b; HSV 2012). I Högskoleverkets utvärdering av ämnet från 2007 sammanfattas ämnet: "Det är alltså en högteoretisk, vetenskapskritisk disciplin, med intresse för konkreta, sociala, kulturella, politiska och ekonomiska förhållanden" (Högskoleverket 2007b:21).

Genusvetenskap är ett i grunden trans- och tvärvetenskapligt ämne. Det betyder att ämnet rör sig mellan de disciplinära gränser som traditionellt strukturerat forskning och undervisning. Det betyder också att dessa gränser ifrågasätts, och delvis skapas någonting annat (jfr Lykke 2009). Det samtida och framtida behovet av just sådan kunskap brukar betonas mot bakgrund av de komplexa och sammanflätade frågor och problem som vi ställs inför idag (Nowotny, Scott & Gibbons 2001; Lykke 2009). Den här typen av kunskap som bereds möjlighet att uppstå i kombinationer av olika fält bidrar med en "andra gradens specialisering", för att tala med Ekström och Sörlins vokabulär (2012). Sådan är genusvetenskapen till sin karaktär. Till ämnets grunddrag hör som ovan nämnts ett vetenskapskritiskt förhållningssätt, liksom ett aktivt, medvetet och förändringsinriktat förhållande till makt och hierarkier och ett problematiserande av kategorin kön. Ämnet har en vik-

tig bakgrund i och kopplingar till feministisk aktivism, och tillsammans med det vetenskapskritiska inslaget är möjligen den politiska dimensionen det som bidragit till att ämnet på regelbunden basis ifrågasätts i mediala sammanhang (Högscoleverket, 2007b:26). Genusvetenskapens genomgående och tydliga fokus på en vetenskapskritisk ansats, fokus på maktfrågor och samhällsengagemang utgör också ämnets styrka och svarar direkt mot några av Högscoleförordningens/examensordningens mest centrala formuleringar, formuleringar som rör den studerandes förmåga till kritisk diskussion. De handlar också om den studerandes "insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används" (Högscoleförordning 1993:100, bilaga 3).

Genusvetenskapen omfattar lärande och kunskap om frågor kring offentligt och privat, kulturella praktiker, arbetsförhållanden, biologi, ekonomiska frågor, politiska spörsmål med mera. Den samhällsvetenskapliga delen av genusvetenskap studerar främst relationer mellan människor, eller statens institutioner, medan den humanistiska delen i större utsträckning intresserar sig för kulturella praktiker, texter och processer. Dessa olika kunskapsområden vävs ofta samman men leder också till att olika val görs när det gäller forskningsfrågor, metoder och teorier, samt även till att olika syn på vad som är god forskning och vilka resultat som är viktiga återfinns inom genusvetenskapen. Dessa diskussioner om forskningens utformning berikar fältets framväxt men gör det också svårt att beskriva genusvetenskap och genusforskning som ett homogent fält.

Tvärtom är genusvetenskap ett fält där en rad olika synsätt vad gäller vetenskap, undervisning, feminism, kön, makt med mera existerar parallellt. En fråga är exempelvis vad genusforskning ska fokusera. Är det intresset för frågor om kön som håller samman genusforskning och genusvetenskap, eller kan och skall genusforskningen/genusvetenskapen ägna sig åt andra frågor, andra problem? Nina Lykke, professor vid Tema Genus vid Linköpings universitet skriver om genusforskning att det är viktigt att inte fixera eller avgränsa kunskapsområdet eller intresset. Kön finns med som ett centralt tema, men utan ex-

kluderande definitioner (Lykke 2009). Retorik- och litteraturprofessor Judith Butler, som var en av de forskare som utvecklade queerteorin, skiljer sig något från Lykke när hon kallar genusforskning för ett fält utan "riktiga studieobjekt" det vill säga genusvetenskapen kan och skall studera det mesta (Butler 1994). Dessa definitioner av genusforskning ligger i linje med tanken att det inte går att separera maktordningar och idéer om kön, klass, etnicitet, ras, sexualitet etcetera från varandra. Detta är en av de föreställningar som under senare år präglar den svenska genusvetenskapen (De los Reyes, Molina & Mulinari 2002, Lykke 2005).

Utbildning i genusvetenskap erbjuds idag på kandidatexamensnivå och/eller magister/masterexamensnivå vid tio av landets lärosäten, från norr till söder: Umeå universitet, Karlstad universitet, Uppsala universitet, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Örebro universitet, Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Lunds universitet och Malmö högskola.

KAPITEL 2:

Genusvetarnas bakgrund och utbildning

Vem studerar genusvetenskap, av vilka skäl, och hur ser hen på sin utbildning? Alumniundersökningens resultat gällande de studerandes bakgrund, väg till utbildning och utbildning visar att genusvetenskap är en mycket omtyckt utbildning, som ofta kombineras med andra utbildningar. I det här kapitlet beskrivs och diskuteras de delar av undersökningen som handlar om studenternas bakgrund och utbildning. Kapitlet inleds med en kortfattad redogörelse för viktiga resultat hämtade från enkätundersökningen. Därefter förs en diskussion i fyra delar om hur dessa resultat från enkäten kan tolkas. Intervjusvaren fördjupar analysen och används som illustrationer av enkätundersökningens olika resultat. Avslutningsvis sker en fördjupad diskussion om några intressanta tendenser i undersökningens resultat vad gäller den studerande i genusvetenskap och dennas syn på sin utbildning.

Sammanfattning av enkätundersökningens övergripande resultat

En kortfattad redogörelse för några av de centrala resultaten rörande bakgrund och utbildning hämtade ur den kvantitativa undersökningen kan listas enligt följande:

- Bland de svarande definierar sig 84 procent som kvinnor, 9 procent definierar sig som män, 2 procent definierar sig som både man och kvinna och 5 procent definierar sig som annat.
- Bland de svarande är 94 procent födda i Sverige, 2 procent födda i Norden, 1 procent födda inom EU och 3 procent födda utanför EU.

- Av de svarande var 71 procent 19–24 år gamla när de påbörjade sina studier i genusvetenskap. Medelåldern bland de svarande vid studiernas början var 24,5 år.
- 93 procent av de svarande har bedrivit andra högskolestudier på grundnivå eller magister/masternivå, bortsett från sina studier i genusvetenskap.
- 29 procent av de svarande har en kandidatexamen i genusvetenskap, 3 procent har en magisterexamen, 3 procent har en masterexamen och 1 procent har en doktorsexamen i genusvetenskap. 64 procent av de svarande har inte en akademisk examen i genusvetenskap.
- En övervägande del av respondenterna, 57 procent, uppger att utbildningen i genusvetenskap de genomgått var mycket bra, 40 procent anger att utbildningen var bra och 3 procent anser att utbildningen var mindre bra.

”Vit medelklass med tygkassar” – Genusvetarnas bakgrund

Den generella bild som framträder i svaren är att gruppen domineras av personer som definierar sig som kvinnor och är födda i Sverige med föräldrar födda i Sverige. En av informanterna i fokusgruppsintervjuerna beskriver de studerande i genusvetenskap som ”vit medelklass med tygkassar”. De studerande har vuxit upp i olika typer av regioner, både storstäder, småstäder och på landsbygden, och bland föräldrarna är andelen akademiskt utbildade avsevärt högre än landets genomsnitt. Samtidigt har många också föräldrar som saknar eftergymnasial utbildning. Flertalet studerande är uppväxta under 1980- och 1990-talen.

Drygt fyra femtedelar av de svarande definierar sig som kvinnor, en knapp tiondel som män och 7 procent som annat eller både och.

Bland dem som svarat på enkäten är en övervägande majoritet alltså födda i Sverige, hela 94 procent. De som deltog i de uppföljande fokusgruppsintervjuerna hade en bild av att spridningen av studenternas bakgrund med avseende på födelseort och etnicitet var större. De flesta av dem som svarade på enkäten var unga när de påbörjade sina studier i genusvetenskap.

Omkring 80 procent av dem som svarat är födda mellan

1976 och 1991. I början av 1980-talet, mellan 1981 och 1985, föddes de största årskullarna av de alumner som svarat på enkäten. Att spridningen är så pass stor trots att många var unga när de började studera genusvetenskap beror på att enkätundersökningen skickats till studenter och före detta studenter som hämtats från tre olika årskullar; 2001, 2005 och 2011. Därmed är åldern på dem som börjar studera genusvetenskap på universitet stabilt relativt låg, vilket också gäller många andra universitetsämnen på grundnivå.

DIAGRAM 1: Hur gammal var du när du påbörjade dina studier i genusvetenskap?

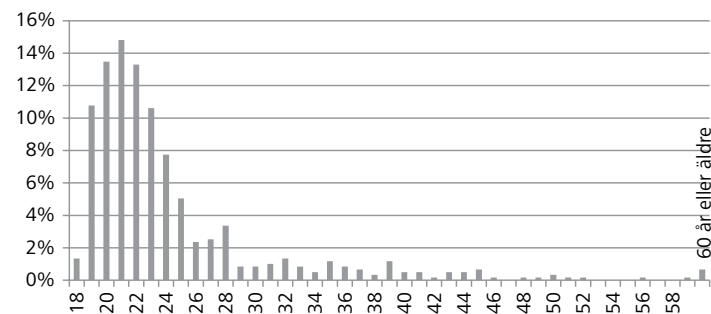
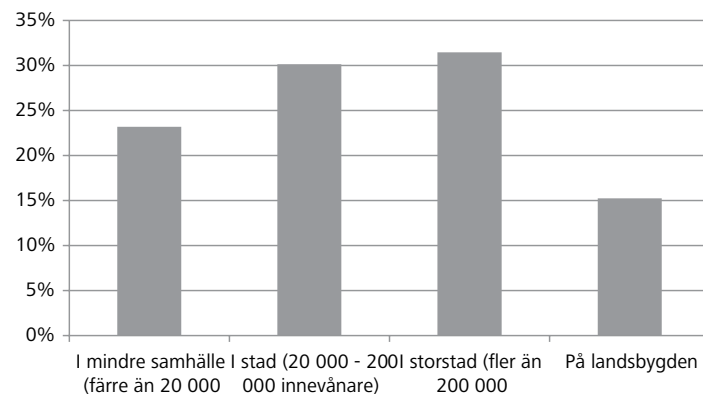

DIAGRAM 2: Är du huvudsakligen uppvuxen...

Med avseende på uppväxtplats finns det en blandning av bakgrunder inom gruppen, att läsa genusvetenskap är inte någonting som unga människor från exempelvis storstadsregionerna gör mer än andra.

Även de svarandes föräldrars utbildning och yrkesverksamhet varierar. I enkätundersökningen frågade vi alumnerna om deras föräldrar var för sig och kallade dem förälder 1 och förälder 2. För de personer som vuxit upp med en förälder ges alternativet att inte svara på frågorna om förälder 2. 602 personer av 606 svarande besvarade frågor om förälder 1 medan 577 personer svarade på frågor om förälder 2. Med andra ord har de allra flesta, men inte alla, angett att de haft två föräldrar och velat svara på frågor om båda två. Vi frågade inte efter kön på föräldrarna eftersom att undersöka eventuella samband mellan föräldrarnas kön och deras utbildning och arbete inte ingick i undersökningens syfte. Med tanke på enkätdeltagarnas generationstillhörighet, nationalitet och att andelen befolkning med eftergymnasial utbildning har ökat i Sverige under 1990- och 2000-talet (Högskoleverket 2007a), är andelen föräldrar med akademisk utbildning relativt hög bland de svarande.

Av förälder 1 har 57 procent akademisk utbildning och av förälder 2 har 48 procent akademisk utbildning. Detta kan

DIAGRAM 3. Har förälder 1 akademisk utbildning?

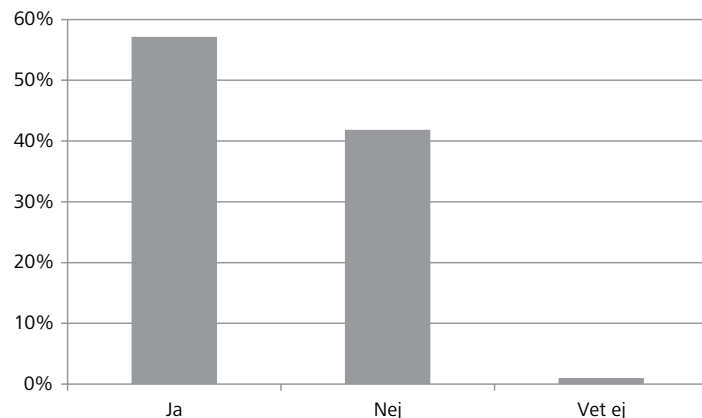
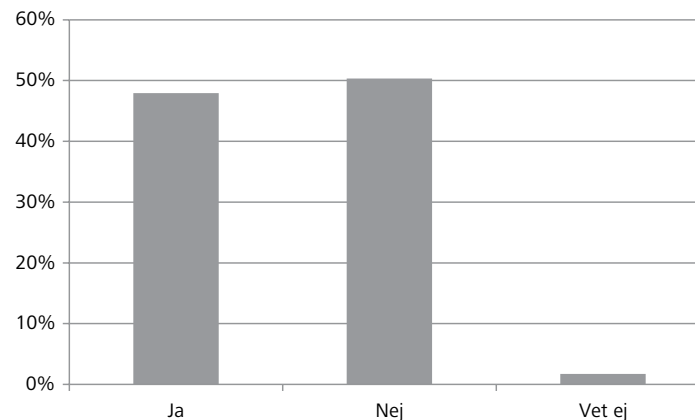

DIAGRAM 4: Har förälder 2 akademisk utbildning?

jämföras med Statistiska centralbyråns rapport "Befolkningens utbildning och sysselsättning 2010" där 36 procent av Sveriges befolkning mellan 20 och 64 år anges ha eftergymnasial utbildning (Statistiska centralbyrån 2012:12). Andelen föräldrar med akademisk utbildning är alltså märkbart högre än snittet i Sverige bland respondenternas föräldrar. Dessutom bygger Statistiska centralbyråns siffror på svar från befolkningen mellan 20 och 64 år, medan genusvetarstudenternas föräldrar kan antas ingå i den äldre delen av detta segment, och utbildningsnivåerna har som sagt ökat i senare generationer. Även vid jämförelse av föräldrarnas utbildningsnivå med andra studenter föräldrars utbildningsnivå är den hög. Bland samhällsvetarstudenter på Göteborgs universitet hade 37 procent (far) respektive 39 procent (mor) eftergymnasial utbildning (Synen på studierna: Samhällsvetenskapliga fakultetens alumner 2010:43) och bland humaniststudenter på Göteborgs universitet hade 39 procent (far) respektive 38 procent (mor) eftergymnasial utbildning (Synen på studierna: Humanistiska fakultetens alumner 2010:43). Samtidigt som detta ger en bild av genusvetarstudenterna som en grupp där fler är barn till akademiker än vad gäller i befolkningen i genomsnitt har också många en eller två föräldrar som

saknar akademisk utbildning. Av förälder 1 saknar 42 procent akademisk utbildning och av förälder 2 saknar 50 procent akademisk utbildning. Andelen studenter på svensk högskola med arbetarklassbakgrund ökade i början av 2000-talet (Högskoleverket 2007a:19) och under denna period var det ett uttalat mål för svensk högskola att bredda sin rekrytering med avseende på klass och etnicitet (Högskoleverket 2007a). Dessa tendenser och mål kan möjligtvis avspegla sig i resultaten från enkäten och dess sammansatta bild av studerande såväl från akademisk bakgrund som från miljöer utan högre utbildning.

En överväldigande majoritet av de svarandes föräldrar har förvärvsarbetat, 97 procent av förälder 1 och 97 procent av förälder 2, inom varierande områden. Föräldrarna har arbetat/arbetar som allt från kyrkoherde, chef för godstransport till butiksbiträde och sjuksköterska. Bland alla de yrken som anges kan majoriteten av föräldrarna placeras in i kategorierna administration, kontor och ekonomi eller skola och sjukvård. De arbetar på olika lönenivåer inom dessa områden, både som chefer och läkare och sekreterare och undersköterskor. Det är svårt att ge en heltäckande bild av de yrken de svarandes föräldrar har haft eftersom fler än hundra olika yrkestitlar är angivna i det öppna svarsalternativet. Yrkestitlarna och föräldrarnas arbetsuppgifter som anges stämmer dock väl överens med den andel av föräldrarna som har angetts som innehavare av akademisk utbildning och den andel som angetts sakna akademisk utbildning.

90 procent av de svarande anger att förälder 1 är född i Sverige, 86 procent anger att förälder 2 är född i Sverige. Andelen alumner som anger att de har föräldrar födda utanför EU är låg, 2 procent av förälder 1 och 4 procent av förälder 2 anges som födda utanför EU. Enkätens svar visar därmed en mycket svenskdominerad och europeiskt dominerad studentgrupp inom genusvetenskapen. Att andelen utomeuropeiskt födda är låg på svenska universitet och högskolor generellt har visats i tidigare forskning om högre utbildning (de los Reyes 2007). Det finns anledning att tro att svenskdominansen, och medelklassigheten inom genusvetenskap inte är unik för ämnet utan också präglar annan högre utbildning, inte minst inom humaniora och

DIAGRAM 5: I vilket land är förälder 1 född?

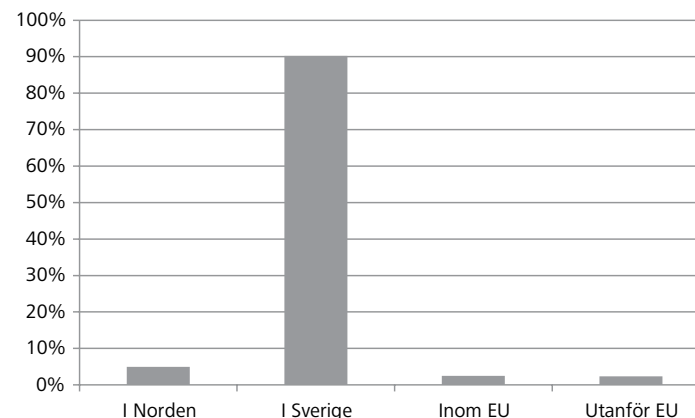
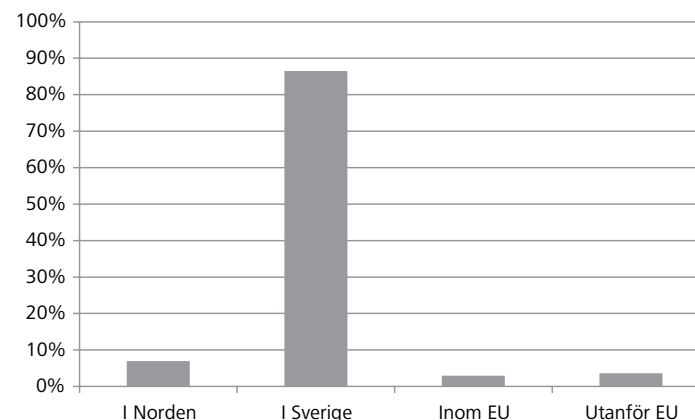

DIAGRAM 6: Var är förälder 2 född?

samhällsvetenskap. Under fokusgruppsintervjuerna framträder emellertid en mer varierad bild av genusvetenskapens studenter än den som enkätundersökningen ger vid handen:

Nu när jag tänker tillbaka, var a-kursen nog den som var mest bred [med avseende på studenternas bakgrund] för där fick även de plats som egentligen hade någon annan väg att gå liksom. En a-kurs kan man kosta på sig för att man är intresserad av att ha med det som en del i sin utbildning. Men ju högre upp man kommer så blir det en snävare sammansättning människor.

I min a-kurs var det inte totalt vitt och totalt medelklassigt. Men det fanns ändå en sådan dominans.

Jag har aldrig känt mig så påmind om min arbetarklassbakgrund.

Den första fokusgruppsdeltagaren ger här uttryck för en upplevelse av att genusvetenskaplig utbildning blir mer och mer medelklassig (och kanske även svensk och vit, det är inte helt klart om detta avses) ju längre en som student stannar inom ämnet. Hens syn kan inte bekräftas av resultaten i enkäten eftersom de svarande med högre examen i genusvetenskap är för få för att vi ska kunna säga något statistiskt säkert om dem. Det går alltså inte att veta om det verkligen är så att sammansättningen av kursdeltagarna blir mer homogen ju högre studiernas nivå blir enligt enkätresultaten, men det finns anledning att tro att den intervjuade personens bild är relevant, i synnerhet när det gäller klassbakgrund. Att de som lägger många år på utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap utan något tydligt yrkesmål ofta kommer från hem med högutbildade föräldrar är tidigare visat (Berggren 2006). I de andra två citaten ger de intervjuade uttryck för att dominansen av vit svensk medelklass inte var total på utbildningen, men att arbetarklassbakgrund märktes och avvek från normen i detta sammanhang.

"Feministiska studier är extremt personligt" – Att välja utbildning

Det är tydligt i enkätens resultat att ett intresse för feminism och maktfrågor samt en upplevelse av att någonting är fel och orätt-

vist i vår kultur och vårt samhälle har lett många till studier i genusvetenskap. I enkäten undersöktes vilka faktorer som bidrog till valet att studera genusvetenskap. 15 olika faktorerers betydelse mättes. Intresse för feminism angav 89 procent av de svarande som viktigt eller mycket viktigt för sitt beslut. Samma mängd, 89 procent, angav även intresse för genus som viktigt eller mycket viktigt. Av de 15 faktorer som respondenterna fick värdera var den som färre personer ansåg viktig: "ville förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden". Hela 74 procent av de svarande angav att detta att förbättra sina villkor på arbetsmarknaden inte var viktigt eller var mindre viktigt för beslutet att börja studera genusvetenskap (se bilaga 1 fråga 24 för samtliga svarsalternativ).

De här svaren ger en bild av att flertalet av de svarande motiveras av ett intresse för utbildningens innehåll som sådant snarare än ett intresse för vad utbildningen kan innebära för deras framtid och yrkesverksamhet.

I de uppföljande fokusgruppsintervjuerna fördjupades frågan om varför respondenterna sökte sig till genusvetenskap. Många av dem som deltog i intervjuerna vittnade om ett personligt intresse som sträckte sig tillbaka till barndomen eller grund- och gymnasieskolan:

DIAGRAM 7: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap?
• Intresse för feminism

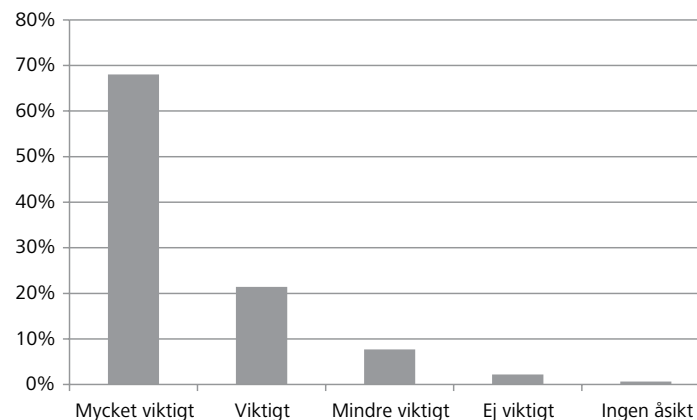

DIAGRAM 8: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap?
• Intresse för genus

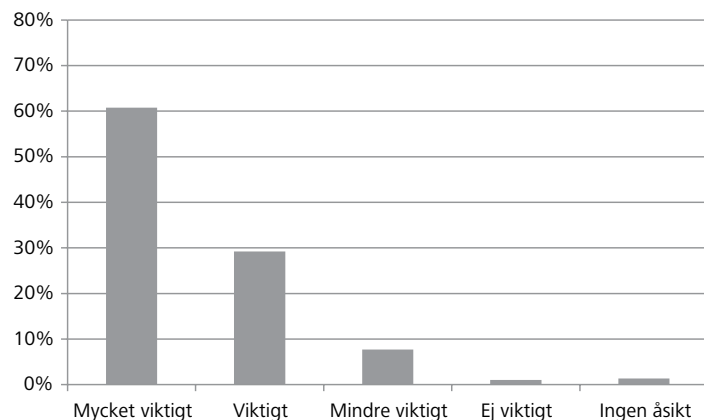

DIAGRAM 9: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap?
• Intresse för jämställdhet

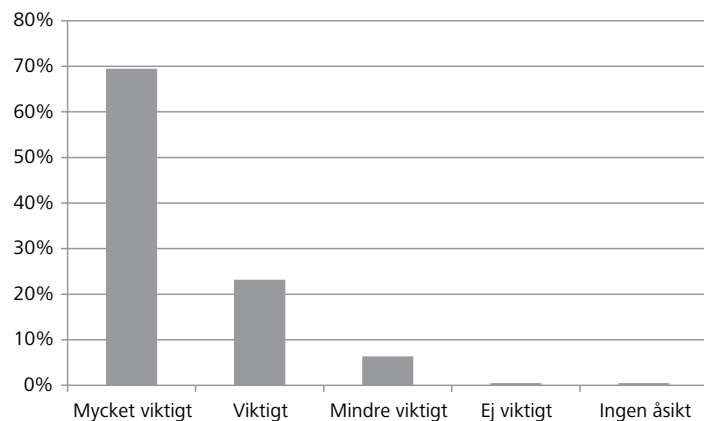
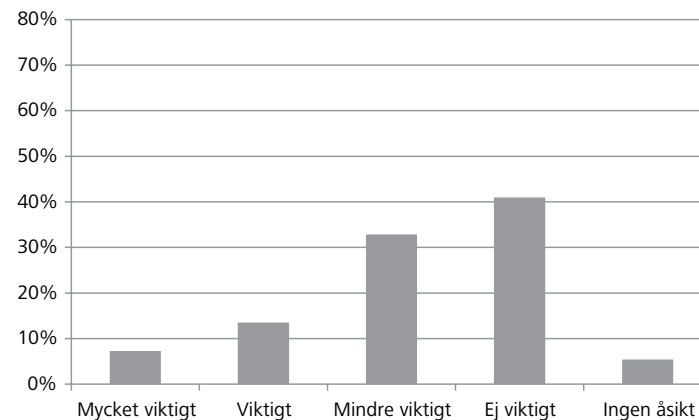

DIAGRAM10: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap?
• Ville förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden

Jag tror att det var något, alltså så här, obekvämt, passar inte in. Jag har slagits med pojkar hela min uppväxt, bara obekvämt och funder-sam och sedan började jag skriva mitt specialarbete i gymnasiet, det handlade bara om feminism och suffragetter. Jag var helt insnöad på sådant och sedan såg jag att det fanns genusvetenskap.

Det var en sorts frustration med samhället i stort som ändå ledde till [studierna], ett sorts motståndsperspektiv.

De här berättelserna kan förstås som att valet av genusvetenskap ansågs vara grundat i personliga erfarenheter, viljan att göra motstånd och i en upplevelse av att någonting var orättvist i världen. De flesta som deltog i fokusgruppsintervjuerna hade erfarenheten att uppleva att någonting var fel i samhället, de upplevde inte att det var jämställt eller jämlikt, och dessa personliga upplevelser hade lett dem till genusvetenskapen. Av de som svarade på enkäten definierade sig majoriteten som kvinnor. Att så stor andel av de som studerat genusvetenskap är kvinnor kan förstås som att kvinnor har en större erfarenhet av ojämställdhet

i samhället och att den erfarenheten motiverar dem att studera genusvetenskap. Erfarenheten av ojämställdhet behöver emellertid inte upphöra i akademien (Mählck 2004). Intervjudeltagarna talade även om att de inte förknippade genusvetenskap med karriär och att en karriär inte heller varit deras direkta mål. Deras berättelser om vad som väckt deras intresse var dock inte identiska. Så här uttrycker sig en av de intervjuade som hade varit ute på arbetsmarknaden innan hen började studera genusvetenskap:

Jag hade arbetat 5-6 år och kände mig väldigt frustrerad, och hade inga verktyg för att prata om det som jag tyckte hände både på arbetsplatsen och kände att jag behövde plugga.

Samma person beskriver i intervjun flera upplevelser av makt och orättvisor i själva arbetslivet som orsaken till att hen valde studier i just genusvetenskap. Från enkätens resultat vet vi att gruppen som börjar studera när de redan arbetat en period och därför är äldre när de börjar på genusvetenskapen är ganska liten. Motivet till att studera genusvetenskap kan dock vara detsamma som hos de yngre studerande, en upplevelse av fel och orättvisor i samhället och ett personligt intresse av att förstå dessa orättvisor och kanske även förändra dem. Skillnaden är att upplevelsen i en del fall kommit senare i livet. Under fokusgruppernas diskussioner lyftes också deltagarnas klassbakgrund fram som en möjlig förklaring till deras val att läsa humaniora och samhällsvetenskap överhuvudtaget:

Jag tänker väl snarare att det är av den anledningen [personligt intresse] man väljer att läsa samhällsvetenskap eller humaniora överhuvudtaget, för det kanske inte har en sådan tydlig karriär framför sig, utan om man väljer att läsa historia så är det för att man är intresserad av historia. [...] Jag tänker att det är andra faktorer, när jag tänker på hur jag valt, jag kommer från medelklass och det har alltid varit självklart att jag ska plugga på universitet och högskola, det är bara frågan om vad.

Det personliga intresset för studierna förstods av denna informant, och de andra i fokusgruppen höll med, som ett klasspri-

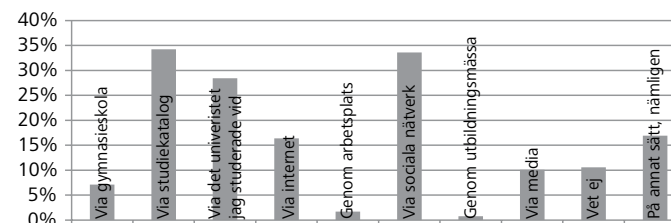
vilegium i viss utsträckning, och som en vanlig anledning till att studera inom hela humaniora och samhällsvetenskapsfältet. Det personliga intresset var alltså inte beskrivet som neutralt, utan något som är förbundet med studerande som kommer ifrån en bakgrund i ekonomisk trygghet och/eller har föräldrar med högre utbildning. Att de valde just genusvetenskap menar deltagarna i fokusgrupperna har att göra med obekvämheter med samhällets ojämlikhet, en förklaring som stämmer väl överens med det intresse för feminism och jämställdhet som enkätens resultat visar att alumnerna hade. Men att de valde att studera humaniora/samhällsvetenskap överhuvudtaget kan delvis ha andra anledningar.

För att kunna studera genusvetenskap krävs också att en känner till att ämnet finns. Enkätresultaten visar att de svarande fick tag på information om genusvetenskapens existens främst via studiekataloger, sina sociala nätverk och via universitet de redan studerade på. Även om andra vägar också kunde leda till genusvetenskapliga studier dominerade dessa tre. Med andra ord var de flesta redan inskolade i högre utbildning, planerade att börja studera eller tillhörde sociala sammanhang där andra hade studerat genusvetenskap, redan innan de själva började studera ämnet.

”Man blir väldigt inspirerad” – Att studera genusvetenskap

De studenter som har svarat på enkäten och deltagit i fokusgrupperna har angivit att den genusvetenskapliga utbildning de genomgått hade varit bra eller mycket bra. Det här är ett resultat

DIAGRAM 11: Hur fick du kännedom om ämnet genusvetenskap?

som också återfinns i de lärosätesbaserade alumniundersökningar av genusvetenskap som tidigare nämnts. I fokusgruppsintervjuerna, och i kommentarer till enkätsvaren, beskrivs upplevelser av studierna i genusvetenskap som omvälvande, givande och en lärandeprocess som förändrat de svarandes liv. Denna livsförändrande dimension av utbildningen är en anledning till att så många angav att utbildningen varit bra, men det är också en process som ibland har upplevts som svår och jobbig.

De som fyllde i enkäten var alltså generellt sett nöjda med sin utbildning. 57 procent angav att den genusvetenskapliga utbildning de genomgått var mycket bra, 40 procent angav att den genusvetenskapliga utbildning de genomgått var bra och 3 procent angav att den genusvetenskapliga utbildning de genomgått var mindre bra. I de övriga kommentarerna som respondenterna hade möjlighet att lämna i slutet av enkäten som svar på fråga 66 finns kommentarer som kan ge en fördjupad bild av det sätt på vilket de var nöjda med sin utbildning i genusvetenskap. Där var det många svarande som på olika sätt prisade sin utbildning: "Genusvetenskap har varit den absolut bästa, mest utmanande och viktiga kurs som jag har läst" skrev en person, "det [har] varit en fantastiskt bra tillgång att ha studerat genus" skrev en annan. Men det finns också kritiska kommentarer som kan ha kommit från de 3 procent av de svarande som inte var nöjda med utbildningen: "utbildningen hade för lite lärarledd tid" skrev en person och "utbildningen motsvarade inte mina förväntningar" skrev en annan.

För att kunna mäta vilken kunskap och vilka färdigheter studenterna erhöll genom att studera genusvetenskap formulerade vi en fråga med åtta faktorer (se fråga 32, bilaga1). Med dessa ville vi mäta de kunskaper som genusvetenskapen syftar till att utveckla hos de studerande. 89 procent av dem som svarade på enkäten angav att deras utbildning i genusvetenskap hade förmedlat kunskap om genus- och jämställdhetsfrågor, 84 procent angav att deras utbildning i genusvetenskap hade förmedlat kunskap i att kunna analysera förhållanden och företeelser utifrån ett genusperspektiv eller utifrån intersektionalitet och 77 procent angav att deras utbildning i genusvetenskap hade förmedlat kunskap om kritiskt tänkande. Dessa tre kunskaps-

områden är de som flest svarande i enkäten ansett att de tagit till sig. Av dem som deltog i fokusgruppsintervjuerna beskrivs de tre kunskapsområdena som sammanlänkade eftersom kunskap om genus och jämställdhet innehåller kritiskt tänkande och att kunna använda detta för att se på omvärlden innebär övning i analytisk förmåga. Så här talade två av deltagarna om sin utbildning i genusvetenskap:

Bäst [med min utbildning i genusvetenskap] var det subversiva utmanandet av mina egna fördomar, av mig själv och av andra.

Sverige, vårt samhälle och värden [...] är så jävla självgott och tycker att man har sanningen och de bästa redskapen. Genusvetenskapen har hjälpt mig att ifrågasätta det för att se att det finns andra sätt vi kan göra, som kan vara bättre för andra människor, så att just det där ifrågasättandet på något sätt av de bestämda ordningarna som jag mött på andra ställen har varit det helhetsmässigt bästa [med genusvetenskapen].

Det kritiska tänkandet och analysen av omvärldens organisering och de studerandes egna uppfattningar ur genusperspektiv eller intersektionella perspektiv beskrevs som sammankopplade förmågor. Den genusvetenskapliga kunskapen beskrevs även i fokusgrupperna, precis som i enkätundersökningen, som omvälvande, där förmågan till kritik och självreflektion utifrån maktperspektiv var central. Denna reflektion gav dem möjlighet att möta samhället och omvärlden på nya sätt. Personerna i intervjuerna ansåg alltså att även om färdighet i exempelvis skrivande var bra, och även om vissa lyfte fram det pedagogiska förhållningssättet inom genusvetenskapen eller något särskilt de lärt sig i sina studier i genusvetenskap som viktigt, så var det det reflexiva och kritiska tänkandet som var kärnan i den kunskap genusvetenskapen bidragit med. En av deltagarna uttryckte sig så här:

Jag kan inte tänka mig min kunskapsdatabas utan genusbiten, alltså det går inte. Vill de ha mig får de ett stort paket genus. [...] men ibland kniper jag käft om genusbiten. [Varför det?] Därför att

det är väldigt lätt att bli tagen för en politisk aktivist om jag ska in som kulturanalytiker och jobba.

Genusvetenskaplig kunskap och det kritiska tänkande den medför sågs av den här studenten som integrerad i all hens kunskap, och detta var något positivt. Men för att fungera i arbetslivet behövde den kunskapen ibland döljas menade hen. Detta förhållningssätt diskuteras mer utförligt i kapitlet om genusvetenskaplig utbildning och arbetsliv. En annan student pratade på ett liknande sätt om sin rädsla under studierna för att inte få jobb och hur genusvetenskapen kan upplevas som något negativt av andra, trots att hen är mycket nöjd med den kunskap hen fått och tycker att genusvetenskaplig utbildning varit användbar:

Jag har haft sådana diskussioner med kompisar,; ska man ha med sig det i sin CV? När ser det bra ut att folk tänker att man är feminist?

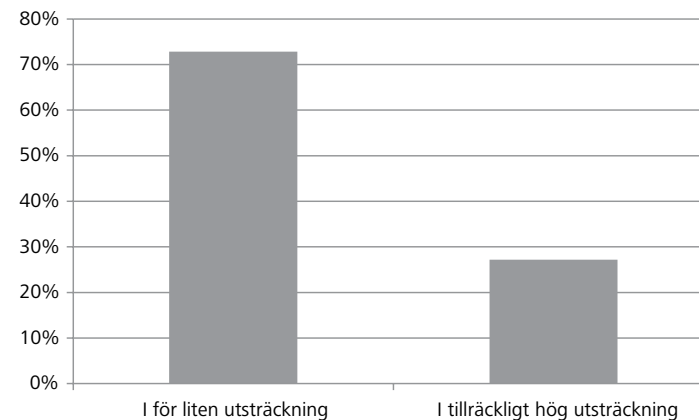
Det finns alltså en medvetenhet i gruppen om att alla inte anser att den kunskapsbas, de färdigheter och det teoretiska förhållningssätt genusvetenskapen gett dem är någonting positivt. Vid intervjutillfällena beskrevs hur möten med studerande som studerar någonting annat kunde det bli konfliktfyllda just på grund av det kritiska analyserande de lärt sig inom genusvetenskapen. En av de intervjuade säger:

Jag tycker att jag mött mer motstånd inom universitetsvärlden än inom arbetslivet. Där finns det inga gränser för hur kritiserad man kan bli av andra studenter. Hur sågad man kan bli. Men jag tycker generellt sett att respekten är högre i arbetslivet.

Detta är en av de delar med genusvetenskapen som kan vara svår enligt de intervjuade, att omvärlden inte alltid varit positivt inställd till ämnet och studierna. Den ibland kritiska inställningen till genusforskning och genusvetenskap som förekommer i olika delar av offentligheten har tidigare tagits upp i avsnittet om genusvetenskaplig som akademiskt ämne.

I enkätsvaren framkommer också några områden som de sva-

DIAGRAM 12: Hur tycker du att arbetsrelaterade frågor har tagits upp inom din genusvetenskapliga utbildning?

rande anser att genusvetenskapen varit mindre bra på. 73 procent av de svarande anser att arbetsrelaterade frågor tagits upp i för liten utsträckning inom deras genusvetenskapliga utbildning. När det gäller den kunskap genusvetenskapen förmedlat var det ett av de åtta områdena, "att tala/muntlig presentationsteknik", som 48 procent av de svarande ansåg att det inte förmedlats kunskap om särskilt mycket eller inte alls. Trots att det alltså var många av de svarande som ansåg att genusvetenskapen kan förbättras i vissa avseenden angav 67 procent av de svarande i enkäten att de inte saknar någon kompetens eller färdighet som borde integreras i den genusvetenskapliga utbildningen. Medan 33 procent av de svarande angav att de saknade någon kompetens eller färdighet efter sina studier i genusvetenskap. Bland de angivna saknade kompetenserna och färdigheterna efterfrågades många olika sorters praktisk genusvetenskap. Den praktiska genusvetenskapen kan enligt de svarande i enkäten vara jämställdhetsarbete, jämställdhetsintegrering, kunskap om organisationer, anti-diskrimineringsarbete och arbetsmarknad. Juridisk kunskap och kunskap om organisationsteori efterfrågas också av flera, liksom mer kunskap om metoder och presentationsteknik, detta i de öppna kommentarfälten till frå-

ga 64. Det här resultatet kan jämföras med en studie av juristutbildningen och dess arbetsmarknadskopplingar, genomförd av Högskoleverket. Där framkommer att de studerande på jurkandprogrammet precis som de studerande inom genusvetenskap efterfrågar ett ökat inslag av praktiskt inriktade moment (Holmvall & Södling 2006).

I fokusgruppsintervjuerna var det dock delvis andra typer av funderingar kring genusvetenskapens svagheter som dök upp. Många av deltagarna hade upplevt den teoretiska nivån på genusvetenskapen som hög, ibland för hög, och att detta ibland hade skapat en elitistisk stämning bland studenterna.

Genusvetenskap är fruktansvärt elitistiskt. Alltså, bara när jag sitter och lyssnar på era vokabulärer här runt, [de andra skrattar] det är uteslutningsmekanismer. Man tänker inte på det när man är privilegierad, har gått ut gymnasiet, är invigd i den här [akademiska] världen. [...] Man ställer väldigt höga krav på genusvetarstudenterna; snabbt lär du dig nu, annars hoppar du av. För det ser man ju, folk droppar ju av, de som inte orkar tempot, och att det är hård stämning.

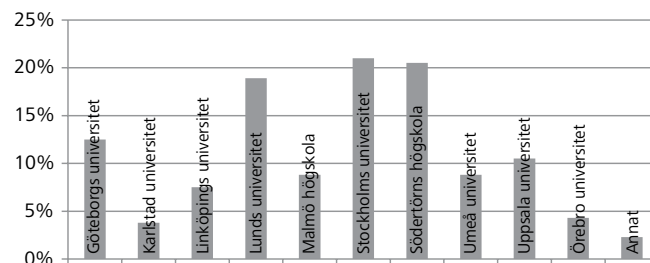
Enligt denna deltagare är en del av det som var bra med genusvetenskapen för hen, det kritiska tänkandet och reflexiviteten som lärts ut genom genusvetenskaplig teori, också en orsak till att det krävdes mycket av studenterna på hens kurs och att det skapades en elitistisk, ”hård” stämning. Flera andra i intervjuerna höll med om att den höga nivån och det teoretiska innehållet kunde upplevas som avskräckande ibland men det var också (ibland samma) personer som vittnade om att sammanhållning och sociala nätverk hade vuxit fram bland studenterna på genusvetenskapen. Naturligtvis kan en elitistisk stämning och skapandet av sociala nätverk samexistera inom utbildningen.

”Genusvetenskapen gör mig mer kompetent som sjuksköterska” – Kombinerade utbildningar

De som svarade på enkäten hade studerat genusvetenskap vid olika lärosäten och i olika utsträckning.

64 procent av de studenter som svarade på enkäten hade inte

DIAGRAM 13: På vilket/vilka lärosäten har du studerat genusvetenskap?

en examen i genusvetenskap och 93 procent av de svarande hade bedrivit andra studier på högskolan utöver de genusvetenskapliga. Detta är inte förvånande eftersom genusvetenskap på många universitet och högskolor ges som fristående kurser som måste kombineras med andra ämnen för att de studerande ska kunna ta ut en examen.

De som svarat på enkäten hade, utöver genusvetenskapliga studier, främst studerat samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen eller utbildningsprogram. Sociologi och statsvetenskap är två av de allra vanligaste ämnena att kombinera genusvetenskap med. Andra ämnen som många av de svarande hade läst återfanns inom områdena språk, journalistik/medier/film, etnologi/antropologi, historia och litteraturvetenskap. I kategorin utbildningsprogram har många läst någon form av lärarutbildning eller folkhögskolelärarutbildning. Sjuksköterskeprogram och bibliotekarieprogram är det också en grupp som har studerat, liksom psykologi eller psykologprogrammet. Bland dem som svarat på enkäten finns det också de som studerat till arkitekt, läkare och ingenjör, men detta är en mindre grupp. Samhällsvetenskapliga och humanistiska utbildningar dominerar och de samhällsvetenskapliga är populärast men även vissa medicinska utbildningsprogram och ingenjörsprogram har valts av dem som ingår i undersökningen. Genusvetenskapen som ämne innehåller influenser från främst samhällsvetenskap och humaniora, vilket gör det begripligt varför dessa områden är de som de svarande valt att kombinera med genusvetenskap. Men det är också intressant att studenter valt att kombinera

genusvetenskap med andra utbildningar. I fokusgruppsintervjuerna deltog både personer med genusvetenskap som huvudämne och som biämne. En deltagare sade att kombinationen av genusvetenskap och vårdämne, trots att ämnena är så olika, var mycket givande för hen.

Jag har jättestor användning av det. Jag tycker jag har blivit bättre på att möta människor, patienter, jag tycker att jag märker att jag får kontakt med patienter som mina arbetskamrater inte får. Jag ifrågasätter helat tiden mina egna fördomar när jag möter en människa. [...] Det lär man sig också på sjuksköterskeutbildningen, att man ska möta varje människa, men nu att jag på ett bättre sätt kan vara kritisk i det mötet. Att vara medveten om att vissa grupper i samhället kanske har en sämre hälsa eller har ett svårare möte med vården, att jag kan vara medveten där, tror jag kan vara bra. [...] Jag vill jobba för en mer rättvis vård och att vi får upp ögonen för att vi inte ger en rättvis vård.

Flera av deltagarna menade på ett liknande sätt att genusvetenskaplig kunskap behandlade alla delar av samhälle och kultur och därför kunde vara relevant i alla utbildningar och yrken.

Sammanfattande diskussion – Om privilegiet att välja av intresse

I det här avsnittet diskuterar vi några intressanta drag i resultaten om genusvetenskaplig utbildning. När det gäller alumnernas bakgrund ser vi det som intressant att den svenska medelklassen dominerar i så hög utsträckning. Andelen föräldrar födda utanför EU säger i och för sig ingenting säkert om etnicitet/ras bland respondenterna, det kan finnas adopterade och tredje generationens invandrare bland dem som inte visar sig i statistiken från enkäten. Det kan också finnas vita genusvetarstudenter med medelklassföräldrar födda i USA eller Australien som visar sig som födda utanför EU. Det är med andra ord ett grovt mätinstrument. Däremot är det inte alltför vågat att dra slutsatsen att det är en vit svensk grupp som dominerar bland studenterna på utbildningen och detta utgör ett intressant problem för genusvetenskapen. Frågor om klass, etnicitet och ras är centrala i utbildningens innehåll, vilket enkäten och

intervjuerna visar att respondenterna själva tycker, men i praktiken är det utifrån ett vitt medelklassperspektiv som frågor om klass, ras och etnicitet hanteras i studentgruppen. Det innebär att riskerna för exkludering och diskriminering utifrån klass, ras och etnicitet är påtagliga inom genusvetenskapen (jfr. de los Reyes 2007), samt att rekryteringen är sned. Dessa två problem är olika men hänger ihop. Genusvetarstudenternas bakgrund kan också förstås som en orsak till att de väljer att studera ett ämne som de inte ser som ett ”karriärsval”, det är individer med ekonomisk och social trygghet som har möjlighet att studera ämnen utifrån personligt intresse. Kanske krävs en sådan trygghet för att våga sig på att lägga tid, kraft och pengar på intressebaserade studier. Mot bakgrund av ett sådant resonemang är det också svårt att se hur rekryteringen till genusvetenskap ska kunna bli mer demokratisk i förhållande till det nuvarande samhällets sammansättning.

Hur de svarande fick reda på att genusvetenskapen fanns kan tolkas som att de redan var inriktade på att studera på högskolan eller var bekant med miljöer där andra studerade. Att de har tillgång till universitetens interna information, kataloger och sociala nätverk med genusvetare i innebär att de redan studerar, planerar studier eller känner människor som studerar. Men studiekataloger kan också hittas hos studievägledare på gymnasieskolor och därmed kan även de som inte planerat studier få reda på att genusvetenskap finns. Det är dock inte orimligt att anta att de flesta som hittade till genusvetenskapen redan kunde föreställa sig studier i samhällsvetenskap och/eller humaniora. Vilket också är ett tecken på (i alla fall delvis) ett klassprivilegium eller att de ingått i politiska eller aktivistiska sammanhang där de mött andra studerande i genusvetenskap.

De delar av utbildningen som de svarande var mycket glada över: kunskap om genusvetenskapliga frågor, analytisk förmåga och kritiskt tänkande, sammanfaller också med de teorier som de ansåg var grunden till elitism och likriktning inom genusvetenskapen. Detta innebär att de studerande inte såg någon tydlig lösning på de svagheter de pekade ut i utbildningen. De trodde att det teoretiskt tunga innehållet avskräckte och ska-

pade elitism, men de uppskattade också att få lära sig om dessa teorier. Många saknade praktiska moment i utbildningen men ansåg också att de hade stor nytta av det teoretiska i hela sitt liv. Här behöver inte praktiska och teoretiska moment ses som ömsesidigt uteslutande. Genusvetenskapen skulle istället kunna arbeta mer med att integrera praktisk och teoretisk genusvetenskap, såsom en del utbildningar redan har gjort.

KAPITEL 3:

Arbete och arbetsmarknad

Undersökningens resultat vad gäller genusvetenskaplig utbildnings förhållande till arbete och arbetsmarknad är mångfaceterade, vilket också gör dem analytiskt intressanta. I det här kapitlet redogör vi för och diskuterar olika delar av undersökningen vad gäller dessa frågor, samt hur olika formuleringar kring nytta kan förstås. I enkätundersökningen och i fokusgruppsintervjuerna ställdes frågor om såväl ideellt arbete som förvärvsarbete. Vi frågade också om kopplingar mellan utbildning och arbete. Avsnittet inleds med en kortfattad redogörelse för viktiga resultat hämtade från enkätundersökningen. Därefter förs en diskussion kring några av dessa resultat, som vi menar bör läsas tillsammans för att en meningsfull tolkning ska bli möjlig. I den här senare delen av kapitlet diskuteras och bollas enkätundersökningens resultat mot den fördjupade och mer nyanserade bild som vi finner i intervjuvaran.

Får genusvetare jobb? Sammanfattning av enkätundersökningens övergripande resultat

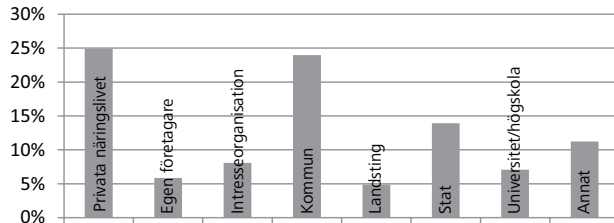
En kortfattad redogörelse för de centrala resultaten rörande arbete är hämtade ur den kvantitativa enkätundersökningen och kan listas enligt följande:

- Antalet arbetssökande bland de svarande är lågt: 3 procent.
- Frågan om yrkestitel visar att de svarande återfinns i förvärvsarbete i snart sagt samtliga av samhällets olika sektorer. De anger att de arbetar som administrativ chef, brandman, miljösamordnare, sexolog, säljare, bibliotekarie, departementssekreterare, doktorand, forskare, kroki-modell, kulturarbetare, lastbilschaufför, psykolog, läkare,

sjuksköterska, lärare, personlig assistent, p-vakt, genuspedagog, genusvetare och mycket annat.

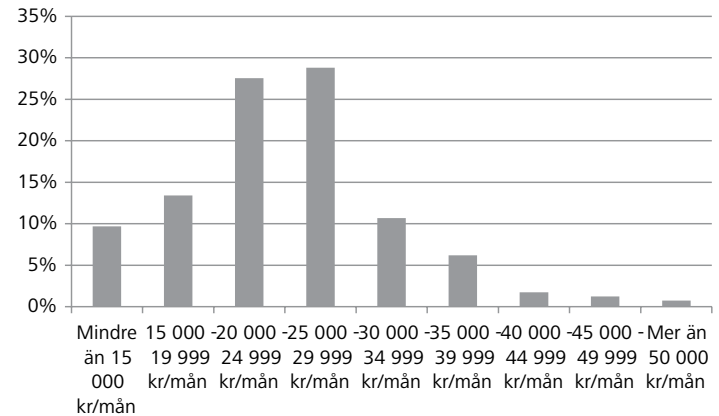
- Av de svarande uppger 29 procent att de erhållit sitt senaste arbete via kontakter, 27 procent uppger att de hittat sitt arbete via platsannonser. 17 procent uppger att de själva tog kontakt med arbetsgivaren och fick på så sätt anställning, medan 9 procent uppger att de fått sitt jobb via praktikplats.
- Gällande anställningsform svarar 52 procent att de är tillsvidareanställda. 18 procent har projektanställning eller liknande. 6 procent anger att de driver eget företag.
- På frågan om arbetsgivare uppger 25 procent att de har anställning inom det privata näringslivet. Nästan lika stor andel uppger kommun och landsting som sin arbetsgivare. Övriga fördelar sig främst mellan att vara egenföretagare och att ha staten, landstinget, universitet eller högskola eller en intresseorganisation som sin arbetsgivare.

DIAGRAM 14: Vilken är din nuvarande huvudsakliga arbetsgivare?

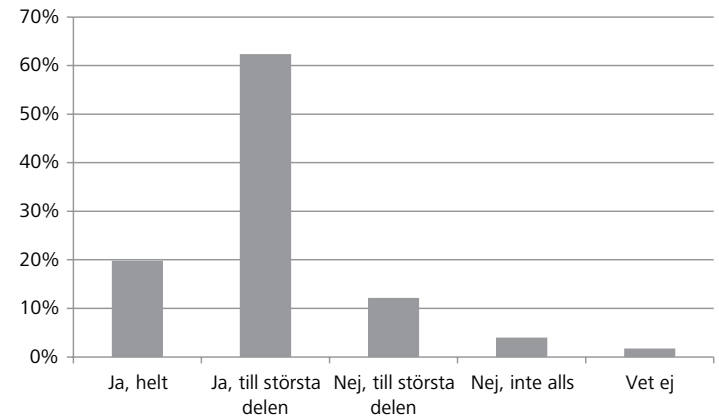
- En övervägande del av respondenterna, 61 procent, uppger att de arbetar heltid.
- 20 procent av de svarande har budgetansvar som en del av sina arbetsuppgifter.
- 30 procent uppger att de leder andras arbete.
- Nästan samtliga svarande, närmare 96 procent, uppger det som viktigt eller mycket viktigt att i sitt liv hitta balans mellan arbete och fritid.
- Frågan om heltidslön före skatt fördelar sig de svarande enligt följande:

DIAGRAM 15: Vad har du för månadslön före skatt? Ange lön för heltid, även om du arbetar deltid.

- Hela 80 procent uppger slutligen att de helt eller till största delen är nöjda med sitt nuvarande förvärvsarbete.

DIAGRAM 15: Är du nöjd med ditt nuvarande arbete?

- På frågan om ideellt arbete uppges en majoritet av dem som besvarat enkäten, 57 procent, att de arbetar eller har arbetat ideellt. På frågan om med vad angavs en rad olika svar, såsom ideellt arbete med: asylrätts- och flyktingfrågor, internationell rättvisa, HBTQ-aktivism, kvinno- och tjejjoursaktivitet, djurrätt, fackföreningsfrågor, feministiska- genus- och jämställdhetsfrågor, politiskt partiengagemang, kulturarbete, idrottsrörelsearbete, arbete i religiösa samfund, fredsfrågor samt miljöfrågor.

Relationer mellan genusvetenskaplig utbildning och förvärvsarbete

Går vi vidare till resultaten som berör kopplingar mellan studier i genusvetenskap och arbete/arbetsmarknad visar de sammantaget upp en intresseväckande ambivalens och mångsidighet. Trots att antalet arbetssökande bland respondenterna är mycket lågt, 3 procent, är det få av dem som på ett tydligt sätt sätter den situationen i samband med det faktum att de studerat genusvetenskap. Det låga antalet arbetssökande stämmer för övrigt överens med siffran som framkommit då Göteborgs universitet utfört alumniundersökning bland lärosätets samhällsvetare (Synen på studierna, Samhällsvetenskapliga fakultetens alumner 2010).

Som tidigare nämnts återfinns motivet till genusvetenskapliga studier i ett intresse för de frågor ämnet tar upp. Att få ett arbete anges inte som ett skäl för flertalet representanter till att studera genusvetenskap. 40 procent av de svarande uppgav att möjligheten att förbättra sin position på arbetsmarknaden inte var ett skäl till att studera genusvetenskap, och hela 63 procent anger att möjligheten att erhålla ett arbete inte var ett huvudsyfte med de genusvetenskapliga studierna. Endast 12 procent av de tillfrågade instämmer helt med påståendet att den tillfrågade "visste vad jag ville arbeta med och genusvetenskapen var ett led i att komma dit". Många hade också svårt att tydligt se vilken typ av jobb de kunde söka efter avslutad utbildning i genusvetenskap. 37 procent instämmer helt med ett sådant påstående, 35 procent instämmer i någon mån. Studierna i genusvetenskap tycks alltså inte ingå i en genomtänkt arbetsmarknadsstrategi.

Förväntningarna på eller tilltron till att studierna i genusvetenskap skulle leda till arbete är i undersökningen modesta: 39 procent anger att de i någon mån hyste sådana förväntningar, medan 38 procent anger att de inte förväntade sig det i särskilt hög utsträckning. Till absolut övervägande del, 78 procent av respondenterna, angav att studierna i genusvetenskap inte i någon nämnvärd utsträckning påverkat deras inkomst på ett positivt sätt.

Vad gäller uppgifterna om inkomst angav de som studerat genusvetenskap, en studentgrupp som i hög utsträckning består av kvinnor, inkomster som motsvarar ett genomsnitt av den kvinnliga befolkningen i Sverige. Vad gäller lön ligger den största andelen av de svarande, 29 procent, inom inkomstklassen 25 000–29 900, vilket motsvarar Statistiska centralbyråns statistik för medellön för svenska kvinnor, 26 800 kronor (Lönestrukturstatistik, Statistiska centralbyrån 2011). Medellönen för de svarande i enkäten är 25 194 kronor, vilket ligger något under medellön för svenska kvinnor. De 24 procent av de svarande som tjänar minst i undersökningen består till stor del av personer födda 1991–1992. Dessa personer är fortfarande unga, en del av dem studerar fortfarande, och deras inkomst drar ner snittlönen för hela undersökningen.

Löneläget, liksom den övervägande nöjdhet med den egna arbetssituationen som enkäten visar på, är intressant att betrakta mot bakgrund av de frågor som ställs i enkäten angående värdering av den svarandes aktuella arbetssituation. Tittar vi på vad som värderas som mycket viktigt, anger exempelvis 63 procent att det är mycket viktigt med balans mellan arbete och fritid. Lika många anser det som mycket viktigt att arbetet är roligt, 55 procent anser att det är mycket viktigt att uträtta någonting viktigt, och 49 procent anser att det är mycket viktigt att arbetet bidrar till personlig utveckling. Detta skall jämföras med siffrorna vad gäller möjligheten till hög lön, där endast 12 procent av de svarande anger att de tycker att det är mycket viktigt. 16 procent anser att det är mycket viktigt att arbetet ger möjlighet till avancemang. Vad dessa svar beskriver är en grupp som å ena sidan ställer höga krav på att arbetet ska vara av vikt, roligt och att det ska gå att kombinera med andra delar

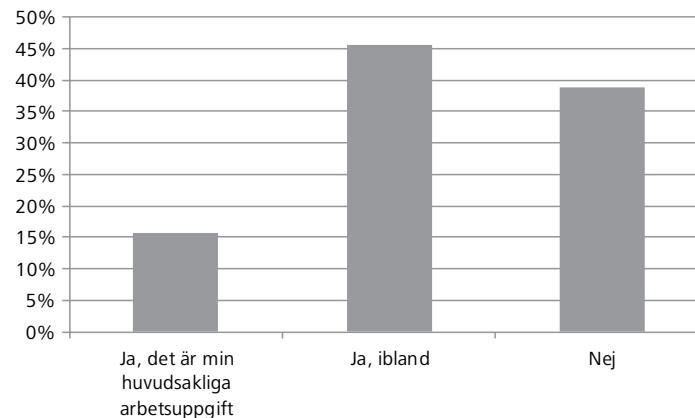
av livet, och å andra sidan inte framstår som särskilt intresserad av eller i stort behov av att lönearbetet ska ge hög ekonomisk avkastning.

Samtidigt kompliceras bilden av att svaren vad gäller möjlighet till avancemang och stabilitet på arbetsmarknaden visar att studierna i genusvetenskap tillmätts ett ganska litet inflytande på alumnernas framgång i arbetslivet och att en stor del av de svarande, närmare 70 procent, önskade mer arbetsmarknadsinformation från lärosätets sida under studietiden. Det är alltså inte så att de svarande är ointresserade av kopplingar till förvärvsarbete och arbetsmarknad, snarare tvärtom. En övervägande del, 70 procent, angav att de önskade tydligare kopplingar mellan utbildning och arbetsmarknad. Än fler, 73 procent, angav att de tycker att arbetsrelaterade frågor tagits upp i för liten utsträckning inom ramen för utbildningen.

Men kopplingarna mellan genusvetenskaplig utbildning och förvärvsarbete framträder också på andra sätt. Parallellt med längtan efter tydligare arbetsmarknadsanknytning upplever flertalet av de svarande, 64 procent, att den genusvetenskapliga utbildningens innehåll är relevant, helt eller i någon mån, i relation till den arbetsmarknad de mött. En majoritet av de svarande, sammantaget 62 procent, anger också att de arbetar med något eller några av de problemområden som tagits upp inom ramen för den genusvetenskapliga utbildningen. 16 procent av dessa uppger att de genusvetenskapliga områdena återfinns i den svarandes huvudsakliga arbetsuppgifter.

Kunskaper i genus- och jämställdhetsfrågor anges i hög utsträckning som viktiga i arbetslivet av 40 procent av de svarande, och i någon mån viktiga av 37 procent. Kunskaper om maktförhållanden kring genus och intersektionalitet anses som viktiga i nästan lika hög utsträckning, liksom förmågan att analysera olika företeelser ur genus- och intersektionalitetsperspektiv. Kritiskt tänkande, som är ett av de inslag som karaktäriserar genusvetenskapen (Lundberg & Werner 2012) uppges av 60 procent av de svarande vara i hög utsträckning viktigt i arbetslivet, 28 procent anger att kritiskt tänkande är viktigt i någon mån. Likaså anges av en absolut majoritet av de svarande att förmågan att argumentera, kunskaper i presentationsteknik

DIAGRAM 16: Arbetar du med något av de problemområden/kunskapsområden som behandlats inom ramen för din utbildning i genusvetenskap?

och i akademiskt skrivande, också dessa generiska färdigheter, det vill säga allmänskunskaper som kan användas på många områden, som viktiga i arbetslivet. När det gäller möjligheterna att agera mot diskriminering i arbetsmarknadssammanhang anger slutligen hela 84 procent av de svarande att studierna i genusvetenskap påverkat deras arbetssituation på ett positivt sätt. Utan att ha tillgång till jämförande material menar vi att det är troligt att det här resultatet och den kompetens det pekar tillbaka på är relativt specifik och utmärkande för genusvetenskaplig utbildning.

Längtan efter bildning, nytta och jobb

Resultaten visar som tidigare angetts att bland dem som studerat genusvetenskap är antalet arbetssökande mycket lågt. Å ena sidan tycks studierna i genusvetenskap inte utgöra ett led i en medveten karriärsplanering, å andra sidan har flertalet av de svarande ett arbete och flertalet upplever också att utbildningens innehåll på olika sätt varit relevant eller mycket relevant på den arbetsmarknad de mött. Den relation mellan utbildning och arbete som kommer fram i undersökningen är ambivalent, på en rad olika plan. Flertalet av informanterna uppger exem-

pelvis att är nöjda eller mycket nöjda med utbildningens innehåll och kunskapsområden. De svarande uttrycker som redan nämnts stor uppskattning kring utbildningens breda kunskapsansats vad gäller kritiskt tänkande, kunskaper om genus, sexualitet, intersektionalitet och så vidare. Inte minst är det genusvetenskapen som bildningsämne, utan direkt koppling till en snävt definierad nytta, som uppskattas. Den här inställningen framkommer vid upprepade tillfällen vid samtliga fokusgruppsintervjuer:

Universiteten är ju bildningsinstitutioner, historiskt sett så gick männen dit för att skola sig och bilda sig och växa intellektuellt, mentalt och psykologiskt, själsligt. Så här kan man se ett slags kontinuitet, mellan det här att: ok, nu kommer man in och ska läsa feministiska studier som är extremt personligt och extremt politiskt och som bidrar till ett slags självutveckling, och det kan man tolka som att det finns en kontinuitet vad gäller ett bildningsideal som ändå har funnits ganska länge inom svenskt skolväsende och utbildningsväsende.

Att växa personligt genom bred genusvetenskaplig bildning understryks av flera personer i fokusgruppsintervjuerna som det som är genusvetenskapens styrka. En informant säger:

Det var som att det lades fram en enorm mängd nycklar, som jag behövde.

Bland de intervjuade finns bitvis en i det närmaste euforisk beskrivning av det omvälvande och samtidigt totalt icke-arbetsmarknadsanpassade kunskapsstoff som kom dem till godo via utbildningen:

Det fanns ingen som helst inriktning mot arbetsmarknaden när jag läste. [...] Det finns ingen som helst samhällsnytta i det här, om ni visste vad vi gör hela dagarna så skulle ni dra in utbildningen [skratt]. Men det här är helt fantastiskt för mig och de andra, för vår syn på oss själva och på världen.

Den här respondenten ansåg med andra ord inte att bristen på arbetsmarknadskoppling var ett problem utan tvärtom att bildningsfokus utgjorde en önskvärd en fördel med ämnet. En annan av de intervjuade framhåller att genusvetenskapens teoretiska ansats, även om den inte är möjlig att direkt översätta till samhällelig användbarhet, är av hög relevans i ett samhälle som strävar mot förändring och förstärkning av demokratiska värden:

Det avancerade teoretiska puttar på [samhällsutvecklingen].

Det här sättet att tala om genusvetenskapens styrkor går också att läsa samman med enkätsvarens omfattande intresse för att utträtta någonting viktigt genom yrkesverksamheten. Hela 85 procent anger att detta är viktigt eller mycket viktigt. En möjlig tolkning av det resultatet, tillsammans med talet om behövda nycklar, teori som puttar på, intellektuell och själslig tillväxt är att ett snävt definierat nyttobegrepp, där nytta är lika med arbetsinsatser som bidrar i ekonomisk bemärkelse, repetitivt ifrågasätts.

Men parallellt med detta värnande av genusvetenskapen som bildningsämne och av ett bredare nyttobegrepp önskar flertalet av de svarande, som redan nämnts, också tydligare kopplingar till arbetsmarknaden i den genusvetenskapliga utbildningen. Tendensen att värna om utbildningens kvalitet och karaktär av bildning ställs mot längtan efter det som av de intervjuade kallas ett ”riktigt jobb”. Enkätundersökningens resultat på den här punkten betonades också vid upprepade tillfällen vid samtliga fokusgruppsintervjuer som ingår i undersökningen:

Detta att man inte får en titel och ett yrke. Det har hänt att jag saknat det. Mellan det att jag tog examen och att jag fick ett jobb så var jag arbetssökande. Och jag minns att jag satt hos tandläkaren och tänkte: Åh, tänk att vara tandläkare! Och när någon frågar: ”Vad är du då?” [så svarar man] ”Ja, jag är tandläkare [långtansfullt]”. Det skulle vara skönt! [De övriga skrattar och hummar in-stämmande].

Den här personen ansåg med andra ord att ”genusvetare” inte är en särskilt tydlig yrkesidentitet, en uppfattning som hen delade med de andra i fokusgruppsintervjuerna. En annan informant, i ett annat i intervjusamtal, uttrycker någonting liknande:

Jag tycker det är skitjobbigt när folk frågar: ”Men vad blir du då?”
Man bara: ”Nej, jag blir ingenting!” [Några andra i gruppen säger] arbetslös/klokare [skratt].

En informant som läst en genusvetenskaplig magisterutbildning med mer praktiskt fokus framhåller det positiva med ett sådant val:

Jag läste ett magisterår i genusvetenskap med inriktning på praktiskt jämställdhetsarbete i organisationer. Som handlade om att ta ner det svävande till ”hur gör vi på golvet”. Och det var jättebra. [...] Vi läste enkätmetodik, hur gör man en jämställdhetsplan, väldigt ”hands on”, vilket gjorde att när jag kom till mitt jobb och de frågade: ”Kan du göra en jämställdhetsplan?”, så sa jag: ”Ja, det kan jag”. Och så gjorde jag det. Det är det som varit absolut bäst för mig i mitt arbetsliv.

Men på frågan om samma informant tycker att all genusvetenskaplig grundutbildning borde bli mindre generisk, mer praktisk och ”nyttig” svarar hen att det inte alls är önskvärt. Utan att det teoretiska också behövs. Generellt finns en ovilja bland de intervjuade att skära ner på det generiska, breda bildningsbaserade undervisningsinnehållet för att ge plats åt mer praktiska kunskaper: De tycks å ena sidan inte vara villiga att byta bort en enda av de som de uppfattar ”onyttiga” kunskaper som de tagit del av, å andra sidan önskar de en tydligare arbetsmarknadskoppling och längtar efter en mer gångbar yrkestitel. Det här finner sin motsvarighet i enkätundersökningens omfattande nöjdhet vad gäller genusvetenskaplig utbildning, och likaledes omfattande missnöjdhet vad gäller kopplingen till arbetsmarknaden.

Glapp, översättningsarbete, risk och censur

Sammantaget kan resultaten från undersökningen tolkas som ett uttryck för en känsla bland de intervjuade och de svarande

av att inte riktigt passa in på den rådande arbetsmarknaden. De genusvetenskapliga kunskaperna anses förvisso vara av avsevärd vikt och samhällsrelevans, men de kan inte omsättas i yrken och uppgifter på ett oproblematiskt sätt på arbetsmarknaden. En av informanterna säger:

Arbetsmarknaden har olika fack, och som genusvetare kvalar man inte in i något av facken.

En annan pekar på ett glapp mellan kunskapsstoff och arbetsmarknadens utformning:

Jag tycker att man kan använda det, men det finns ingen box, eller något utrymme för en genusvetare [på arbetsmarknaden].

I dessa formuleringar, tillsammans med dem som ovan ger uttryck för längtan efter ett ”riktigt jobb”, och i enkätundersökningens mer eller mindre unisona önskan om tydligare arbetsmarknadskopplingar, identifierar vi en längtan efter en väl avgränsad yrkesrelaterad identitetskategori som genusvetare idag saknar. Att vara genusvetare på arbetsmarknaden idag innebär inte samma position som om du utbildat dig till tandläkare, sjuksköterska eller psykolog. Den danska intersektionalitetsforskaren Dorthe Staunæss beskriver i sin undersökning om dansk grundskola uppfattningen av att ”vara i synk” med det sammanhang där en befinner sig i (Staunæss 2003). Danska vita tonårspojkar, visar hon, upplever sig vara i synk med den danska skolmiljön och dess implicita och explicita regelsystem, medan tonårspojkar med turkisk bakgrund inte upplever sig vara i synk med den danska skolmiljön. Känslan av att vara i synk, eller som professorn i ras- och kulturstudier Sara Ahmed kallar det att vara ”bekvämt” med rådande diskurs, är behaglig (Ahmed 2010). Ett bekvämt subjekt kan motståndslöst agera i samklang med det sammanhang där hen befinner sig, hen fungerar som en förlängning eller förstärkning av rådande ordning. På samma sätt är det olustigt och obekvämt att vara i osynk. Det skaver, det är ett tillstånd av tröghet och motstånd, du måste ofta arbeta ganska hårt om du vill röra dig inom ramen för

sammanhanget. Flera av de intervjuade ger uttryck för den här skavande, tröga känslan, samtidigt som inställningen till den upplevda situationen är ambivalent:

Hur tar arbetsmarknaden emot genusvetare?

Dåligt. Folk vet ju inte vad man gör. Man kan inte identifiera en genusvetare. [...] Det finns ju ingen sådan yrkeskategori. Jag har svårt att se att det skulle kunna finnas en sådan. Jag tycker nog att det är ganska bra att det är såhär. [...] Det kan vara svårt för andra att veta vad man gör. Detta att man alltid måste förklara sig, förklara vad ens styrkor är, vad man kan. [...] Det finns ingen självklar koppling mellan vad man kan som genusvetare och specifika praktiker eller handlingar.

Den genusvetenskapliga kompetensen är på samma gång specifik och högt skattad av den här studenten, men hen anser inte att genusvetaren har den tydliga profil som är liktydig med ett ”riktigt jobb”, någonting igenkännbart, definierat genom sina tydliga och legitima praktiker, en tydlig identitet som en ”blir”. Samtidigt ser den här personen också bristen på tydlig identitet som någonting nödvändigt, kanske för att ämnet just innebär ett kritiskt förhållningssätt. Kompetensen verkar nämligen heller inte vara förenlig med de krav på effektivitet och resultat som dagens arbetsmarknad ställer. En av de intervjuade säger:

Det förväntas att man ska komma in och utföra stordåd om man har den här kompetensen, men det finns inget utrymme för det.

Parallellt med ett sådant scenario framträder en annan bild som fördjupas i samband med undersökningens intervjutillfällen och som berör kopplingarna mellan å ena sidan engagemang i genusvetenskapliga och feministiska frågor och i jämställdhetsfrågor och å andra sidan professionalitet. I diskussionerna framträder de djupgående kunskaper om genus- och jämställdhets/jämlikhetsfrågornas komplexitet som genusvetenskaplig utbildning erbjuder. De innebär en kompetens i att hantera olika yrkesrelaterade situationer som kräver just kompetens i att läsa av och

hantera komplexa strukturer vad gäller makt och kön. Kompetensen återspeglas i de intervjuades professionella engagemang i att frågorna hanteras på ett sätt som inte reducerar deras komplexitet, i en övertygelse om att förenklade åtgärder och synsätt inte leder till goda resultat. Det här blir bland annat tydligt då arbetet som tjänsteman diskuteras i en av intervjuerna:

Det känner jag är en jätterädsla. Hur arbetsmarknaden ser ut, att det [arbetet med jämställdhets- och jämlikhetsfrågor] blir till en administrativ tjänst. Man vill ner på djupet och förändra saker, det är alltid ens drivkraft, även om det kanske är en utopi. Så det är en jättestor rädsla, att man hamnar någonstans, och man sitter och utformar jämställdhetsplaner, dokument som ingen annan följer, för att det finns ett regeringsbeslut på att det ska finnas. Och det är tyvärr så det ser ut mycket ut idag.

En annan informant invänder:

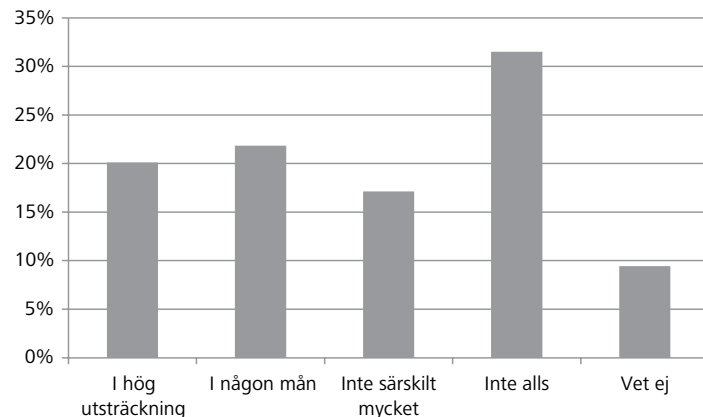
Jag tycker det är både och. Jag jobbar med folk som verkligen har ett tidsperspektiv och som är aktivister i grunden. Som jobbar på statlig myndighet.

[En tredje informant i gruppen frågar]: Hur får du in aktivismen i den statliga myndigheten?

Genom att vägra det som är dåligt för ideella organisationer till exempel. Att inte ha karriären som ditt största mål på arbetsplatsen, utan förändringen, det demokratiska samtalet, att vara inkluderande, inte exkluderande, det tänker jag är myndighetsaktivism. Att vara sina ideal trogen, inte bara rätta in sig i ledet. Då behöver man nätverk.

En annan intressant skiktning framträder i svaren på enkätfrågan: Upplevde du att din genuskompetens betraktades som en tillgång då du sökte ditt nuvarande arbete? Här svarar 32 procent ”inte alls”, medan 20 procent svarar ”i hög utsträckning” medan resten av de svarande lägger sig på de mindre hårddrag-na svarsalternativen.

DIAGRAM 17: Upplevde du att din genuskompetens betraktades som en tillgång då du sökte ditt nuvarande arbete?

Den här skiktningen återspeglas på olika sätt i fokusgruppsintervjuerna. I samtliga tre intervjusammanhang förs diskussioner kring hur en genusvetare på olika sätt tvingas förhandla kring relationerna mellan utbildningsbakgrund, kunskap och arbetsmarknad. Förhandlingarna tar sig olika uttryck och kan exempelvis handla om att paketera kunskapen på ett anpassat sätt. Att genusvetenskapen, med sina kopplingar till feminism och aktivism kan vara en risk på samtidens arbetsmarknad diskuteras ingående i intervjusamtalen:

Jag har haft sådana diskussioner med kompisar; ska man ha med sig det i sin CV? När ser det bra ut att folk tänker att man är feminist? [...] Nu tänker jag; så jäkla löjligt och hur rädda vi var. Det fanns en jätterädsla att inte få jobb. Det är tufft, och det är en jätteteoretisk akademisk utbildning. [...] Hur ska man sälja in sig? "Jag har läst den här kursen, den gav mig en euforisk känsla?" [...] Nu tänker jag att det är otroligt användbart, men då, det var en väldigt rädsla.

Några av informanterna beskriver hur de "smyger in" sin genusvetenskapliga kompetens:

Jag tycker det är svårt att veta... det var därför jag valde att rikta in min utbildning på personalfrågor för det kändes väldigt konkret, och det finns ett personalvetarprogram, efter det så jobbar man med det här, och det var lite av en lättnad när jag insåg, att jag kan kombinera, att jag kan söka den här typen av jobb, för det finns, om man tittar på jobbannonser, det finns, de söker efter den kompetensen och då kan jag smyga in min genusvetenskap där också.

Det känner jag också, att det finns en möjlighet att verka i det tysta, smyga in perspektiv fast det inte är uttalat genusperspektiv. Det är bra.

I intervjuerna beskrivs det här översättningsarbetet ibland som en förhandling, men också som en kamp:

Som socionom är det med mig hela tiden, och en konstant kamp, bland alla regelverk och policydokument, och avkönandet som sker i den världen.

Informanten beskriver ett exempel på hur hen i sitt arbete, med hjälp av sin genuskompetens drivit en fråga där genusperspektivet tydligt påverkade hur arbetet gentemot en klient utformades, och att detta sker inom ramen för en organisation i stora stycken blind för kopplingar mellan genus och makt:

Det var en seger för mig, och det var en seger för henne. Sådana saker gör man hela tiden tycker jag. Att man tänker annorlunda. Det gör att man är utsatt för kamp, konsekvent. Det får man ta.

Andra åter vittnar om en mer radikal form av censur vad gäller presentation av bilden av den egna kompetensen och utbildningsbakgrunden:

Ibland kniper jag käft om genusbiten.

Det blir i diskussionerna tydligt att genusvetenskaplig kompetens inte på ett oproblematiskt sätt kan inkorporeras i arbetsmarknadens olika sammanhang, och att ett översättningsar-

bete krävs. Någon tycker å andra sidan att vagheten kan tolkas som en fördel och säger:

Man kan använda otydligheten för att infiltrera samhällets alla funktioner.

Jobben finns!

Slutligen, och på tvärs mot beskrivningarna av hur genusvetenskaplig kompetens måste smygas, förhandlas och censureras in i arbetsmarknadssammanhang, framkommer i enkätsvaren, och i intervjusammanhangen, att arbetstillfällen som svarar mot genusvetenskaplig kompetens finns och möjligen ökar till antal. Enligt enkäten uppger 16 procent av de svarande att deras genusvetenskapliga kompetens motsvarar huvudsysslorna i deras förvärvsarbete. Detta kanske inte framstår som en stor andel, men 62 procent (inklusive de 16 procenten), anger att de arbetar med något eller några av de problemområden som tagits upp inom ramen för den genusvetenskapliga utbildningen. Bland de intervjuade antyds också att den genusvetenskapliga kompetensen och professionen etablerar sig i allt större utsträckning på arbetsmarknaden.

Det jag tycker mig se är att de jobbmöjligheterna ändå finns idag, de skapas på ett helt annat sätt. De ligger ute på diverse arbetsförmedlingshemsidor som de inte gjorde för ett par år sedan.

Kommun och landsting har blivit bättre på att anställa folk med jämställdhetskompetens. Det finns ofta med att du ska ha genusvetenskaplig utbildning.

Genusfrågor i största allmänhet är väldigt mycket i fokus inom de kommuner jag har varit i kontakt med, det finns en medvetenhet [...] en bred majoritet vill att vi verkligen måste jobba med det här ordentligt, jag känner att som en liten, liten del i [nämner sin arbetsplats], jag har politiken med mig. Jag känner mig positiv.

Dessa deltagare ger en bild av att arbetsmarknaden för personer med genuskompetens växer, och att det utlyses jobb där

kunskap om genus och jämställdhet är ett krav, inte något som en behöver smygga in. En av de intervjuade menar dock att de (i det här fallet offentliga) anställningar som är riktade mot arbete med genus och jämställdhetsfrågor inte sällan tillsätts med personer som saknar specifikt genusvetenskaplig kompetens:

De personer som man träffat, under mitt yrkesliv, som jobbar med frågorna, så är det ju väldigt många andra, många med statsvetenskaplig eller juridisk erfarenhet som sitter med frågorna. Till hel del, det är inte så många genusvetare man stöter på. [...] Jag har ändå läst ganska många annonser inom det fält jag rör mig, och även om det står genus i yrkestiteln som man söker, så står det inte genus[vetenskap] i kvalifikationskraven. Jag tror att jag sett det en gång.

Att genusarbete efterfrågas men att genusvetenskaplig utbildning fortfarande inte värderas högt är enligt denna person ett problem med arbetsmarknadens sätt att anställa och formulera uppdrag. En annan av deltagarna i fokusgrupperna håller med om att "genusvetare" och "genusvetenskap" inte värderas högt av dem som anställer, men är optimistisk och tror att denna situation kan komma att ändras:

Man kan inte anställas som genusvetare, så kommer det säkert vara ett tag till, men jag tror att det går däråt. Det plockar upp olika typer av tjänster som är inriktade på genusvetenskap. Sedan är det inte någon bred marknad, men jag tror att medvetenheten ökar kring att kompetensen behövs. När man börjar få in den typen av kompetens så ser man att nej det här är ingenting som vem som helst kan jobba med. Det är riktig kunskap, och viktig kunskap.

Samma optimistiska bild formuleras av ytterligare en informant:

Det här [arbeten inriktade mot genus] med mera finns mycket mer nu än tidigare, när gick ut. [...] Vi jobbar mycket på uppdrag av regeringen och genom olika myndigheter, kön i synnerhet är någonting som är otroligt mycket mer på agendan än för sex-sju

år sedan, och sexualitet också. Jag har kompisar som har egna företag och jobbar som konsulter och det går skitbra för dem, de anställer nytt, det hade aldrig hänt 2006.

Olika typer av yrkestitlar där genuskompetens är central omnämns och uppbärs av de intervjuade och de som besvarat enkäten. Här listas några av dem som angetts under enkätens fråga om yrkestitel och arbetsuppgifter (Se bilaga 1, fråga 46 och 47):

• Genuspedagog	ställdhetsintegrering åt
• Genusforskare	EU-projekt
• Doktorand med genusinriktning	• Chef för feministisk organisation
• Genusföretagare	• Jämställdhetsintegrering på Länsstyrelsen
• Projektledare inom RFSL	• Normkritisk granskare av förvaltningstext
• Jämställdhetskonsult	• Utbildare av pedagoger och studenter i förebyggande arbete i jämlikhets- och likabehandlingsfrågor
• Jämställdhetsexpert	• Utredare i jämställdhetsfrågor
• Jämställdhetshandläggare	• Utvecklare av verksamhet som jobbar med jämställd tillväxt, genom kvinnors företagande
• Jämställdhetsstrateg	• Utveckla och genomföra regeringens jämställdhetspolitik
• Kvinnojourarbetare	• Kursutvecklare i frågor om genus/jämställdhet/våld för studerande på psykologprogrammet och sjuksköterskeprogrammet samt för yrkesverksamma
• Kvinnofridssamordnare	• Arbete med välfärdsfrågor på tankesmedja
• Frilansande föreläsare i genus- och jämställdhetsfrågor	
• Sekreterare för expertgrupp för genusforskning	
• Handläggare av diskrimineringsfrågor	
• Personalvetare med genusinriktning	
• Arbete med att ta fram utbildningar om hatbrott diskriminering och internet	
• Rådgivare vad gäller jämställdhetsintegrering för projekt finansierade av Europeiska socialfonden	
• Arbete med stöd i jäm-	

• Bedriva genusmedveten journalistik	med program för att främja kvinnors företagande
• Bedriva genusmedveten scenkonst	• Arbete på human resource-avdelning med jämställdhets- och mångfaldsfrågor
• Genusutvecklare/projektledare	• Arbetsrätt och jämställdhet
• Genusvetare/dramaturg	• Processtödjare i jämställdhetsintegrering
• Personalspecialist/Jämställdhetssamordnare	• Samordnare för Lika villkor
• Jämställdhetsarbetare på universitet	• Sexolog
• Arbete med jämställdhet i verksamhetsutveckling	• Sakkunnig i jämställdhetsfrågor
• Arbete på Tillväxtverket	• Utvecklingsledare/mänskliga rättigheter

I såväl det svenska som det internationella sammanhanget blir det tydligt att lagstiftning rörande både privata och offentliga organisationer och direktiv till offentliga organisationer skapar en marknad för experter/personer med genuskompetens på området. Det gäller också arbetet med CSR (corporate social responsibility) inom privat sektor, vilket i sig generar och har genererat en växande konsultbransch. Krav på och behov av jämställdhets- och likabehandlingsplaner, lönekartläggningar och jämställdhetsintegrering genererar arbetstillfällen för personer med kompetens på genusområdet, ofta i kombination med andra kunskaper och kompetenser. Genusvetenskap i kombination med juridiska och ekonomiska kunskaper behövs i olika organisationer och på olika sätt, som jämställdhetscontroller eller i arbetet med sociala hänsyn i upphandlingar i offentlig sektor och socialt ansvarsfulla inköpsprocesser i den privata sektorn (Callerstig 2011). Lagstiftningen ställer krav på arbetsgivare och utbildningsanordnare både när det gäller att motverka diskriminering av enskilda och främja jämställdhet generellt på arbetsplatser vad gäller exempelvis rekrytering, arbetsmiljö, trakasserier, löner et cetera. Ägare och kunder inom den privata sektorn ställer krav kring direkt och indirekt påverkan inom olika slags tjänster och varuproduktion. För att svara mot dessa och andra behov i olika

verksamheter behövs kunskap och kompetens om genus och jämställdhet. Både EU:s lagstiftning och politik och svensk lagstiftning och politik bidrar till den här processen. Efter- som utvecklingen går mot sammanslagning av olika diskri- mineringsgrunder/hopslagning av institutioner i hela Europa framstår genusvetenskapens intersektionella inriktning som särskilt användbar på den framväxande arbetsmarknaden för genusvetare (Krizsan, Skjeie & Squires 2012).

Sammanfattande diskussion: om innebörden av nytta

Bilden som sammantaget framträder vad gäller kopplingar mellan utbildning i genusvetenskap och förvärvsarbete visar att en övervägande del av dem som besvarat enkäten uppger att de helt eller delvis arbetar med de frågor som behandlas inom ramen för ämnet, och att utbildningens innehåll ock- så är relevant i relation till den arbetsmarknad de mött. 16 procent av dem som svarat på enkätfrågorna uppger att det genusvetenskapliga området motsvarar deras arbetsuppgifter helt och hållet. Mot bakgrund av att ämnet är relativt ungt och med tanke på de omvittnade otydliga vägarna mellan äm- nesstudier och arbetsmarknad är det en intressant siffra.

Tillsammans med intervjusvaren ger enkäten vid handen att genusvetarjobben finns, men att den otvetydiga väg mellan ut- bildning och arbete som kan upplevas finnas mellan exempelvis tandläkarexamen, psykologexamen eller sjuksköterskeexamen och en definierad yrkespraktik saknas. Flera av de intervjuade som i huvudsak arbetar med frågor av genusvetenskaplig ka- raktär uppfattar det faktum att de har den typen av arbete som ett resultat av tur eller slump. Flera av dem säger att de ”råkade” hamna i ett specifikt sammanhang som gjorde att de fick ett arbete. Andra beskriver slingriga vägar, att de via ideellt arbete och engagemang sedan ”råkat” få ett jobb, på grund av tur snarare än som ett resultat av deras egen kraft och utbild- ningsmässiga potential. I dessa icke-linjära och ibland okon- ventionella vägar mot förvärvsarbete eller fast anställning blir det emellertid ofta tydligt att såväl de genusvetenskapliga studi- erna, kontaktnät och den erfarenhet som det ideella arbetet ger har en avgörande betydelse för att personen faktiskt sedan blev

anställd. Dessa snirkliga vägar till jobb beskrivs också i den europeiska undersökningen av genusvetares position på arbets- marknaden (Griffin 2004). Det är en typ av karriärsväg som i sin vaghet kräver såväl säkerhet, trygghet som en god omvärlds- kunskap och ett gott kontaktnät av den studerande, aspekter som delvis kan kopplas till den studerandes bakgrund i termer av samhällsklass.

Många, både i enkäten och bland de intervjuade, efterly- ser alltså tydligare övergångar mellan utbildning och arbets- marknad, att lättare kunna identifiera vilka jobb som finns att söka. Det ska betraktas mot en arbetsmarknad där uttrycket att ”vårda sitt varumärke” på senare år blivit en nyckelfras (jfr Lundberg 2012). Att vårda sitt varumärke innebär bland annat tydlighet, vilket innebär att genusvetenskapens vaghet som de intervjuade vittnar om blir någonting att hantera och bemästra. Henrik Berggren beskriver hur en ökad trygghetslängtan bland de studerande kan förklaras med en varierad och osäker arbets- marknad, som gör att studerande i högre grad intresserar sig för utbildningar som leder till trygg anställning snarare än till intellektuell utveckling och kritiskt tänkande (Berggren 2012). På många sätt menar vi att svaren i den här enkäten och i inter- vjuerna speglar det arbetsmarknadsklimat som råder. De speg- lar också den vankelmögenhet vad gäller marknadsanpassning och mer långsiktig och oavhängig bildning som präglar sektorn för högre utbildning, som beskrivits i inledningen av den här rapporten (Berggren 2012; Ekström & Sörlin 2012).

Ambivalensen kring utbildningens innehåll som beskrivits ovan, å ena sidan en omfattande nöjdhet med dess innehåll, och å andra sidan en längtan efter den raka karriärsväg som asso- cieras med exempelvis tandläkar- eller sjuksköterskeutbildning- arna, gör att begreppet nytta sätts under lupp. Är en utbildning i genusvetenskap nyttig, trots att den saknar ett värde som på ett entydligt sätt kan översättas i arbetsmarknadstermer? Ja, tycks informanter och enkätsvarande säga mer eller mindre unisont. De genusvetenskapliga studierna beskrivs som en ”livsskola”, en process som påverkar allt i livet och därmed blir livsavgörande, livsviktig. Kunskaperna är också användbara i alumnernas yrkesverksamheter. Den typ av nytta genusvetenskapen innebär

är emellertid av en annan kvalitet än den nytta som är direkt översättningsbar till samtida arbetsmarknadstermer (jfr resonemang i Berggren 2012 och Ekström & Sörlin 2012). Genom de senaste årens fokus på högre utbildnings inslag av innovation och ekonomisk nytta har humanistisk och samhällsvetenskaplig kunskap enligt flera röster marginaliserats (se exempelvis Bremer, Gerholm & Söderbergh Widding 2012).

Även i vår undersökning framträder en sammantaget högst intressant ambivalent bild. Bland dem som intervjuats och som etablerat sig på arbetsmarknaden framhålls det kritiska tänkandet, som är en central del i utbildningen och som har sin tydliga motsvarighet i examinationsordningen för filosofie kandidatexamen, som det mest värdefulla, även i termer av arbetsmarknadens måttstock:

Kritiskt tänkande är den stora behållningen. Och att det verkligen har ett värde, att det inte bara handlar om att vara kritiskt negativ, utan att det är väldigt konstruktivt, och väldigt inkluderande. Det tänker jag är den stora yrkesmässiga behållningen.

Det tycks alltså som att det är övergången mellan utbildning och förvärvsarbete som utgör problemet. I situationen där en person är etablerad på arbetsmarknaden tycks genusvetenskapens innehåll vara både nyttigt, användbart och arbetsmarknadsanknutet. Utifrån den ambivalens som undersökningens resultat visar ser vi en utmaning och ett möjligt utvecklingsarbete för dem som arbetar med genusvetenskaplig utbildning i Sverige, och för utbildningens alumner. Om detta skriver vi i rapportens slutkapitel.

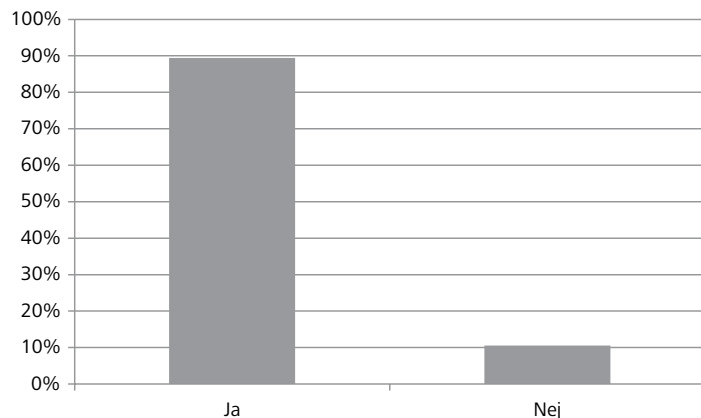
KAPITEL 4:

Privatliv

Som tidigare nämnts har genusvetenskapen upplevts som ett ämne som haft omvälvande effekt på de studerandes livsvärld, det har i undersökningen sagts i intervjuer och skrivits i enkätsvar att ämnet förändrat de svarandes liv. Ämnet upplevs inte vara ett ämne som bara ger kunskap om ämnesmässigt innehåll, som en kan samla på, eller en uppsättning färdigheter att använda. Istället beskrivs vinsten med genusstudier som en helt ny blick på världen och livet. Detta resultat kan exemplifieras i att 89 procent av de svarande angav att genusvetenskapen hade påverkat dem i deras privatliv. Påverkan på det privata livet framkom exempelvis i enkätens resultat där 78 procent av de svarande ansåg att deras studier i genusvetenskap hade påverkat deras sätt att hantera relationer i hög utsträckning eller i någon mån. 75 procent av de svarande ansåg att deras studier i genusvetenskap hade påverkat deras sätt att se på barn i hög utsträckning eller i någon mån. Samt att 70 procent av de svarande ansåg att deras studier i genusvetenskap hade påverkat deras sätt att se på sin sexuella identitet i hög utsträckning eller i någon mån. Med andra ord var deras erfarenheter från genusvetenskapliga studier inte något som slutade i och med att de avslutade sina studier. Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna talade om att genusvetenskaplig kunskap inte bara var en kunskap som förändrade deras utbildning och arbetsliv, utan hela deras liv.

[Jag] kände att det här [genusvetenskap] sätter fingret på allt och det var precis det jag märkte också, första lektionen, och sedan dess var det ingen återvändo.

DIAGRAM 18: Anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat ditt privatliv?

Deltagaren i fokusgruppen beskriver i citatet sin upplevelse av att påbörja studier i genusvetenskap som en process utan återvändo. En annan deltagare säger att genusvetenskapen ”förändrade allt”. Genusvetenskapens förändringspotential omnämndes också i de kommentarer som lämnades av de svarande i slutet av enkäten: ”genus/intersektionalitet/makttänk genomsyrar mig som privatperson”, ”genusvetenskap, det är något som gett mig som person mycket” och ”jag är otroligt glad över att ha läst genusvetenskap, jag har vidgat mina vyer och växt som människa” är några av dessa kommentarer. Med detta synsätt går det inte att bara skriva om alumnernas genusstudier och arbetsliv, det privata går inte att separera från genusvetenskapliga kunskaper, färdigheter och förhållningssätt.

Många av de svarande angav också i enkäten att de upprätthåller kontakterna med andra genusstuderande både privat och genom arbetet. 14 procent anger att de inte har kontakt med andra genusstuderande, medan 37 procent har kontakt med andra genusstuderande i både arbetsliv och privatliv, 42 procent har kontakt med genusstuderande i privatlivet och 4 procent har kontakt med genusstuderande i arbetslivet. 63 procent av de svarande anger slutligen att de skulle vara intresserade av

att vara aktiva i ett nationellt alumninätverk för genusvetare, och på så sätt få fler kontaktytor med andra med samma utbildning. Det är med andra ord tydligt att de som studerar genusvetenskap har haft, och vill fortsätta ha kontakt med varandra privat och professionellt. Att ha lärt känna människor och skapat ett socialt nätverk genom sin utbildning är också något som deltagarna i fokusgrupperna upplever som positivt:

Jag tycker också att vinsten [med genusvetenskap] är väldigt mycket vännerna, som du var inne på [namn] i början, den personliga bekräftelsen. Jag är normal här [på genusvetenskapen] och får en otrolig samhörighet. Jag vet att det finns bra genusfolk som jag kan prata med.

Att lära känna människor som delar erfarenheten av att göra en genusvetenskaplig maktanalys är viktigt för att kunna ha ett givande privatliv anser deltagarna i fokusgrupperna. Ovanstående citat är en del av en längre utläggning om erfarenheten av att bli förälder och behovet av att ha ett privat nätverk i mötet med samhällets instanser i föräldraväsendet. Fokusgruppdeltagaren menade att utan sina ”genusfolk” hade mötet med samhällets institutioner och normer varit svårare. Genusvetenskapen blir på så sätt ett livslångt lärande som fortsätter även efter uttågen examen, och som sker tillsammans med andra studerande i genusvetenskap (jfr Larsson 2012).

KAPITEL 5:

Slutsatser och vidare diskussion

I det här avslutande kapitlet lyfter vi fram några analytiska slutsatser från de tidigare kapitlen. De teman vi tar upp är de som vi betraktar som mest intressanta utifrån undersökningens resultat. De behandlar 1) relationen mellan nytta och bildning, 2) alumnernas hemhörighet i svensk medelklass och 3) genusvetenskaplig utbildning som ett hot eller löfte på arbetsmarknaden. Resultaten från undersökningen utgörs av ett rikt material och dessa teman har valts ut då de alla visar motsägelser i respondenternas synsätt och erfarenheter. Motsägelser är särskilt intressanta att analysera eftersom de ofta skapas kring frågor som är omstridda och aktuella i samhälle och kultur – och de områden vi tar upp här är alla tre aktuella i den svenska samhällsdebatten.

Bildning och nytta

Det framkommer i resultaten av enkäten att det innehåll i utbildningen som de studerande är mest nöjda med är de teoretiska förklaringar, analytiska förmågor och det kritiska tänkande som de anser sig ha fått tillgång till genom utbildningen. Detta är färdigheter som kan beskrivas i termer av generisk bildning, färdigheter som hjälper genusvetarna att förhålla sig till sin omvärld, tänka och analysera, vara kreativa och kritiska, som är användbara i hela livet, inklusive yrkeslivet, men i nuläget inte ger dem en specifik yrkesidentitet.

Samtidigt som dessa färdigheter uppskattades i hög utsträckning fanns i enkätsvaren en längtan efter tydligare koppling mellan genusvetenskaplig utbildning och arbetsmarknaden.

I fokusgruppsintervjuerna uttryckte flera informanter en längtan efter en yrkestitel, som sjuksköterska eller tandläkare. Sålunda längtar de både efter ett ”riktigt jobb” och understryker vikten av genusvetenskapens generiska kunskapsinnehåll.

Utbildningens kunskapsinnehåll upplevs som relevant för arbetsmarknaden de mött, detta parallellt med det ovan beskrivna missnöjet med utbildningens arbetsmarknadskoppling. De svarande ger i enkäten förslag på sätt som praktiska moment i utbildningen skulle kunna ge en tydligare identitet för genusvetare på arbetsmarknaden, exempelvis genom att få lära sig mer om organisationer, lagar, planer och genom att ha praktikperioder. Å ena sidan anser vi att det är viktigt att ta studenternas upplevelser och önskemål på allvar och granska relationen mellan teori och praktik i de genusvetenskapliga utbildningarnas innehåll. Å andra sidan har undersökningen visat att genusvetenskapliga studier är nyttiga: för att de kommer till användning inom många yrkesområden och genomsyrar genusvetarstudenternas liv och kunskaper på ett meningsfullt, sammanhangsskapande sätt. Det går med andra ord att se på nyttobegreppet som för smalt om nytta enbart definieras som praktiskt jämställdhetsarbete, en yrkestitel eller som det som arbetsmarknaden för närvarande är i behov av (jfr Berggren 2012; Ekström & Sörlin 2012).

Genusvetenskapens reproduktion av svenska medelklassperspektiv

I redogörelsen för genusvetarstudenternas bakgrund i enkätens resultat är den svenskfödda medelklassens kvinnor överrepresenterade. Att dominansen av kvinnoidentifierade personer är så stor inom genusvetenskap kan å ena sidan förstås som att denna grupp erfar ojämställdhet i större utstäckning än de som definierar sig som män, detta kan även antas gälla för personer som definierar sig som annat eller både och. Å andra sidan är antalet kvinnoidentifierade också stor inom flera andra humanistiska ämnen. Enligt ”Synen på studierna, Humanistiska fakultetens alumner, Göteborgsakademiker 2010” var 71 procent av deras alumner kvinnor (2010:36). När deltagarna i fokusgrupperna diskuterade klass och etnicitet var de överens om att det fanns en dominans av svensk vit medelklass på deras

utbildningar, och att dominansen blev tydligare på högre nivåer i utbildningen. Genusvetenskapen beskrivs som en förträfflig utbildning som bidrar till att den studerande får tillgång till en rad synsätt och verktyg för att hantera de maktstrukturer och härskartekniker som tillhör såväl yrkesliv som vardagsliv, verktyg som inte sällan beskrivs som livsavgörande. Men klassrumssammanhanget beskrivs också som teoretiskt svårt och hierarkisk, fullt av ”duktiga” vita medelklasstjejer. Deltagarna i fokusgrupperna anser att genusvetenskapen som ämne bör och ska analysera makt utifrån inte bara kön utan även sexualitet, klass, etnicitet/ras och andra makthierarkier i intersektion. De säger också att deras genusvetenskapliga utbildning oftast har innehållit sådana moment. Konsekvensen av sammansättningen av studerande blir emellertid att analysen av klass, etnicitet/ras ofta utförs ur en svensk vit medelklassposition inom den svenska genusvetenskapen. Med detta inte sagt att den analysen inte kan vara värdefull och generera kunskap, men det är en analys villkorad av särskilda erfarenheter och inte andra (jfr Ahmed 2010). Frågan blir så: hur kan vi bredda rekryteringen till genusvetenskap på alla nivåer? Att genusvetenskapens studenter och lärare ska avspejla samhället med avseende på klass, etnicitet/ras menar vi är ett önskvärt demokratiskt mål. Detta är också önskvärt när det gäller kön. Med tanke på de erfarenheter av ojämställdhet som ligger till grund för kvinnoidentifierades val av genusvetenskap är en jämn könsfördelning emellertid svår att tänka sig inom ämnet så länge samhället och kulturen förblir ojämställd. Även om dessa former av skevhet återfinns i många andra ämnen inom högre utbildning menar vi att genusvetenskapen har ett särskilt ansvar för att ta frågorna på allvar. Detta eftersom genusvetenskapen bygger på förändringsinriktad makt- och kunskapskritik.

Den farliga genusvetaren – översättningsarbetet

Genusvetenskap kombineras nästan alltid med andra ämnen och majoriteten av dem som svarat på enkäten har valt att ta examen inom något annat ämne än genusvetenskap. Det är inte främst med yrkesinriktade program som genusvetenskapen kombineras, utan med andra fristående kurser i samhällsveten-

skap och humaniora. Alltså kan inte kombinationerna alltid förklaras med att genusvetarstudenterna längtar efter en tydlig yrkesidentitet. Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna talade om att den genusvetenskapliga kunskapen kunde ses som ett hot i meritförteckningen. De menade att andra studerande, blivande arbetsgivare och en vagt definierad allmänhet kunde betrakta genusvetare som jobbiga feminister, politiska och aktivistiska, och att den positionen inte var till gagn för dem när de skulle söka jobb. Detta var en bild som inte nödvändigtvis hade bekräftats genom att de haft svårt att få anställning med sin genuskompetens.

Antalet arbetssökande är i undersökningen mycket lågt, vilket visar att de flesta genusvetare faktiskt är aktiva på arbetsmarknaden. Det var också många som uppgav att de i viss utsträckning arbetade med genusfrågor i sitt nuvarande arbete. Rädslan för att bli uppfattad som en hotfull och kritisk person verkade alltså inte resultera i att de inte fick arbete. En möjlig tolkning är att den fördömande attityd som många av de intervjuade vittnade om att de mötte bland andra studerande inte riktigt har sin motsvarighet i de professionella sammanhang där de sedan söker jobb. Men det kan också tänkas bero på att de helt enkelt lyfte fram andra kompetenser än de genusvetenskapliga och att de, som flera berättar om, ”smög” med sin genuskompetens. Att genusvetenskap med sina kopplingar till feminism och vetenskapskritik uppfattas som ett kunskapsstoff som väcker reaktioner hos andra studerande, och som studerande i genusvetenskap upplever att hen måste censurera i vissa sammanhang är ett mycket intressant resultat, eftersom behovet av genuskompetens uppenbarligen finns på samtidens arbetsmarknad (Callerstig 2011). Här visar sig ett dilemma som vi menar är viktigt för det genusvetenskapliga ämnet att hantera. Några av deltagarna i fokusgruppsintervjuerna efterfrågade undervisning i samtals- och argumentationsteknik för att kunna förklara för andra vad genusvetenskap är och varför kunskapen och kompetensen är viktig. Detta önskemål leder oss fram till ett utvecklingsområde för den svenska genusvetenskapen: hur hanterar vi översättningsarbetet som de studerande behöver utföra inom ramen för vår utbildning? Det arbete som

gör deras kunskaper begripliga och intressanta utanför ämnet självt. Ekström och Sörlin beskriver en liknade situation då de talar om humanismens ”artikulationsproblem”, ett osynliggörande av betydelsen av humanistisk kunskap. De frågar sig hur den situationen kan ersättas med synlighet och angelägen närvaro i en samtid där de bedömer att humanistisk kunskap och kompetens (där vi menar att genusvetenskap har en given plats) krävs för att möta vår tids stora utmaningar (Ekström & Sörlin 2012).

Det är tydligt att de som deltagit i den här undersökningen har användning av sina genusvetenskapliga kunskaper, men att den negativa bild av genusvetenskap, feminister och anti-rasister som vid tiden för undersökningen sprids i massmedierna kräver att de personer som studerat genusvetenskap också kan förklara sina kunskaper och kompetenser. Här kan de svenska genusvetenskapliga utbildningarna, tillsammans med Sveriges genusforskarförbund, ha en uppgift i att delta i formandet av den framtida arbetsmarknaden. En intressant parallell finns här i beskrivningarna av framväxten av psykologyrket. Yrket psykolog är en för allmänheten legitim och känd yrkesidentitet. Eva Magnusson skriver:

Pykologi [...] är idag en integrerad del av samhället – så integrerad att det skulle vara svårt att tänka sig modern västerländsk demokrati utan psykologi som profession, kunskapsfält och ”populärindustri” (Magnusson 2002).

Hur uppstår en sådan integration av en profession? Yrkeskategorier, deras legitimitet och status växer ofta fram genom en kombination av samhällsbehov och aktivt fackligt baserat arbete. Den relativt höga status och givna position i det svenska samhället som psykologyrket idag innebär har gradvis växt fram under de senaste decennierna. Kunskapstraditionen som vävts kring människans psyke är, liksom kunskapstraditionen som vävts kring kön och genus, mycket gammal. Psykologyrkets etablering på arbetsmarknaden är däremot en relativt sentida process i Sverige som hänger samman med att yrket blev förknippat med legitimation (Sverne & Sylvander 1989:44). Psyko-

logförbundet förde under ett tjugotal år en envis kamp för att psykologer skulle läggas till listan över legitimerade yrken, och legitimeringen 1978 är en starkt bidragande orsak till psykologyrkets höga status idag, drygt trettio år senare. Allmänhetens och myndigheternas tilltro framhålls som en viktig aspekt av legitimering av yrken. Allmänheten kan enligt resonemangen inte förväntas hålla reda på utbildningsbeteckningar, de behöver en lättbegriplig varudeklaration. Myndigheterna behöver å sin sida kunna lita på yrkesutövaren (jfr Sverne & Sylvander 1989).

Här framstår de behov av tydlighet och förtroende som uppstår på arbetsmarknaden. Vad vi med den här jämförelsen vill framhålla är inte att det är önskvärt att sträva efter att "genusvetaren" som yrkeskategori blir förknippad med en legitimation. Det finns en rad problem med en sådan process, både i relation till arbetsmarknad och i relation till ämnet (jfr exempelvis Parknäs 2010). Däremot menar vi att det är ett problem att den omfattande kunskap och kompetens som genusvetare ofta besitter inte alltid tillåts arbeta och delta i utveckling av samhället. Att kompetensen behövs i ett Sverige som i hög utsträckning fortfarande präglas av brist på jämställdhet och jämlikhet är självskrivet. I termer av pedagogisering och legitimering av genusvetarens kunskap och potentiella yrkesbaserade insats ser vi alltså en uppgift att utföra. Det handlar om att förmedla och sprida ämnets inslag av integritet, relevans, avighet och nytta (jfr Benner, citerad i Lindh et al, 2010).

Viktigt i sammanhanget är att diskussionen om anställningsbarhet inte kan föras på ett generaliserat plan, den måste modifieras och ta form i relation till det ämne som är aktuellt. I genusvetenskapens fall innebär det att ämnets filosofiska och teoretiska orientering och dess omfattande inslag av kritiskt och kreativt analytiskt tänkande kring frågor om maktfördelning, kunskap och kön i intersektion med andra kategorier utgör en central punkt. Arbetsmarknadsorientering är en av flera aspekter av utbildningen. Minst lika viktig är, som informanterna i den här undersökningen visar, det humboldtska idealets kopplingar mellan forskning och undervisning, en process som ständigt leder vidare, till nya frågor, nya insikter. Inte minst i samband med fokusgruppsintervjuerna framkommer att infor-

manterna är obekväma med samtidens snäva nyttofokus och långt drivna specialisering (jfr Lindh, Sundeen & Torhell 2011). Idéhistorikern Sven-Eric Liedman skriver om högre utbildning och dess bildningspotential på ett sätt som ligger nära de beskrivningar som framkommit bland studenterna i den här undersökningen:

Bildning förutsätter ett genuint intresse, ett intresse för saken själv, medan det instrumentella intresset bara siktar till godkända prov, goda examina och en fin yrkeskarriär. [...] Det finns många kritiker av dagens snäva fokus på ekonomin. Även internationellt är kritiken hård. Angående Bologna-modellens högsta mål, anställbarhet, säger Alison Wolf, professor vid University of London's Institute of Education, lika stillsamt som träffande: "We should, by now, understand that universities can't produce completely 'work ready' employees any more than workplaces can take over education" (Liedman 2010).

Högre utbildning måste alltså enligt Liedman markera sin frihet mot stat och marknad. De humboldtska idealen vad gäller bildning fungerar som ett värn mot samhällets skiftningar och rörelser. Risken finns dock att högre utbildning blir en inte bara självständig utan också isolerad kraft, i ett föränderligt samhälle (Benner 2010). Vi menar att det finns en möjlighet till ett utökat kreativt samspel och upparbetade kontakter på olika nivåer mellan genusvetenskaplig utbildning och relevanta myndigheter, organisationer och företag kring hur genusvetenskapens bidrag kan omsättas i arbete i olika delar av samhället (jfr Berggren 2012).

Vår förhoppning är att resultaten och analysen i den här skriften kan utgöra ett diskussionsunderlag för samtal om genusvetenskapens form och innehåll, rekrytering och plats på framtidens arbetsmarknad.

Referenser

- Ahmed, Sara (2010) "Vithetens fenomenologi", *Tidskrift för Genusvetenskap*, 1-2
- Benner, Mats (2010) "Vart går högskolan?", *Från Högskolan i Borås till Humboldt. Den svenska högskolans roll i en motsägelsefull tid*, Maria Lind och Johan Sundeen (red), Högskolan i Borås
- Berg, Linda (2008) "Med genusvetenskap i bagaget. Alumniundersökning 1998-2007", Umeå centrum för genusstudier, Umeå universitet
- Berggren, Caroline (2006) *Entering higher education: Gender and class perspectives*, Göteborg, Göteborgs universitet, Göteborg studies in educational sciences
- Berggren, Henrik (2012) *Den akademiska frågan. En ESO-rapport om frihet i den högre skolan*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2012:3, Finansdepartementet
- Bremer, Kåre, Gerholm, Lena & Söderbergh Widding, Astrid (2012) "Sverige behöver humaniora och samhällsvetenskap", *Dagens Nyheter*, 29/7 2012
- Brüllhof, Henning, Balkmar, Dag, Palm, Jorid och Tovatt, Caroline (2007) "Aluminundersökningen vid Centrum för genusstudier", Stockholms universitet
- Butler, Judith (1994) "Against Proper Objects. Introduction", *differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, 6(2-3)
- Callerstig, Anne-Charlott (2011) "Jämställd medborgarservice", *Jämställdhet i verksamhetsutveckling*, Lindholm, Kristina (red) Studentlitteratur, Lund
- de los Reyes, Paulina (2007) *Att segla i motvind: En kvalitativ undersökning om strukturell diskriminering och vardagsrasism inom universitetsvärlden*, Stockholm, Arbetslivsinstitutet
- de los Reyes, Paulina, Irene Molina & Diana Mulinari (2002)

- Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige, en festskrift till Wuokko Knocke*, Stockholm, Atlas.
- Griffin, Gabriele (2004) (red) *Doing women's studies : employment opportunities, personal impacts and social consequences*, London, Zed Books
- Ekström, Anders och Sörlin, Sverker (2012) *Alltings mått. Humanistisk kunskap i framtidens samhälle*, Norstedts, Stockholm
- Goedecke, Klara (2011) "Alumnundersökning", Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet
- Haikola, Lars (2011) "Kritisk färdighet och bred bildning får inte förminska", *Nyheter och Debatt*, nr 7 2011, Högskoleverket
- Holmvall, Karin och Södling, Maria (2006) *Jurister- utbildning och arbetsmarknad*, Högskoleverket, Rapport 2006:4 R
- Högskoleförordning 1993:100, bilaga 2
- Högskolelag (1992) <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19921434.htm>, Noterat 2013.01-17
- Högskoleverket (2007a) *Utvärdering av arbetet med breddad rekrytering till universitet och högskolor: En samlad bild*, Rapport 2007:43 R, Stockholm, Högskoleverket
- Högskoleverket (2007b) *Utvärdering av ämnet genusvetenskap vid svenska universitet och högskolor: Rapport 2007:17 R*, Stockholm, Högskoleverket
- Krizsan, Andrea, Skjeie, Hege & Squires, Judith (2012) *Institutionalizing Intersectionality. The Changing Nature of European Equality Regimes*, Basingstoke, Palgrave Macmillan
- Kvalitetsutvärdering av genusvetenskap* (2012), Högskoleverket, Reg.nr 643-03443-11
- Larsson, Berit (2012) "Den genusvetenskapliga undervisningens brännpunkt - om gränsöverskridande och (själv)reflektion", *Genusvetenskapens pedagogik och didaktik*, Anna Lundberg och Ann Werner (red), Nationella sekretariatet för genusforskning
- Liedman, Sven-Eric (2010) "Fritt kunskapssökande eller mätbara högskolor?", *Från Högskolan i Borås till Humboldt. Den svenska högskolans roll i en motsägelsefull tid*, Maria Lind och Johan Sundeen (red), Högskolan i Borås
- Lindh, Maria, Sundeen, Johan och Torhell, Catta (2011) "Bildning och kunskapskulturer", *Från Högskolan i Borås till Humboldt. Bildning och kunskapskulturer*, Maria Lind, Johan Sundeen och Catta Torhell (red), Högskolan i Borås
- Lundberg, Anna (2012) "Grossly inadequate: Feminist figurations, neoliberal governmentality and comic culture", *Nora* 2012:4
- Lundberg, Anna och Werner, Ann (2012) "Genusvetenskapens pedagogik – mellan erfarenhetsbaserat lärande och vetenskapligt samtal", *Genusvetenskapens pedagogik och didaktik*, Anna Lundberg och Ann Werner (red), Nationella sekretariatet för genusforskning
- Lykke, Nina (2009) *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, Stockholm, Liber
- Lönestrukturstatistik, hela ekonomin (2011) http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____149077.aspx. Noterat 13-01-12
- Magnusson, Eva (2002) *Psykologi och kön. Från könsskillnader till genusperspektiv*, Stockholm, Natur och Kultur
- Mähle, Paula (2004) "The symbolic order of gender in academic workplace: Ways of reproducing gender in equality within the discourse of equality", *Ethnologia Europaea*, 34:1
- Nowotny, Helga, Scott, Peter & Gibbons, Michael (2001) *Re-Thinking Science. Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty*, Cambridge, Polity Press
- Parknäs, Lennart (2010) "Medlemmarna har aldrig dugt för Psykologförbundet", *Psykologtidningen*, [http://www.psykologforbundet.se/Psykologtidningen/Debatt/Medlemmarna procent20har procent20aldrig procent20dugt procent20f procentC3 procentB6r procent20Psykologf procentC3 procentB6rbundet procent20av procent20Lennart procent20Parkn procentC3 procentA4s procent20100108.pdf](http://www.psykologforbundet.se/Psykologtidningen/Debatt/Medlemmarna%20har%20aldrig%20dugt%20f%C3%B6r%20Psykologf%C3%B6rbundet%20av%20Lennart%20Parkn%C3%A4s%20100108.pdf). Noterat 2013-01-12
- Slaughter, Sheila & Leslie, Larry L. (2001) *Academic Capitalism: Politics, Policies and the Entrepreneurial University*, Baltimore and London, The John Hopkins University Press
- Statistiska Centralbyrån (2012) "Befolkningens utbildning och sysselsättning 2010", ISSN 1404-5893, serie *Utbildning och forskning*, Stockholm, Statistiska centralbyrån
- Staunaes, Dorte (2003) "Where have all the Subjects Gone?

- Bringing Together the Concepts of Intersectionality and Subjectification”, *Nora* 2003:2
- Sverne, Tor och Sylvander, Inga (1989) *Etik och juridik för psykologer och psykoterapeuter*, Stockholm, Natur och Kultur
- Synen på studierna, Humanistiska fakultetens alumner, Göteborgsakademiker 2010, Rapport 1, Avdelningen för analys och utvärdering http://www.analys.gf.gu.se/digitalAssets/1332/1332933_humanistiska_fakulteten.pdf, noterat 13-01-15
- Synen på studierna, Samhällsvetenskapliga fakultetens alumner, Göteborgsakademiker 2010, Rapport 1, Avdelningen för analys och utvärdering http://www.analys.gf.gu.se/digitalAssets/1332/1332938_samhällsvetenskapliga_fakulteten.pdf, noterat 13-01-12
- Wahlin, Karl (2012) ”Sammanställning av enkätundersökning, Studier i Genusvetenskap i Sverige och rörelser på arbetsmarknaden” opublicerad
- Åkesson, Anna (2009) ”Att vara genusvetare – en alumniundersökning”, Centrum för genusvetenskap, Lunds universitet

Bilaga 1

Del I: Om familj och livsstil

- Fråga 2: Vilket år är du född?
- Fråga 3: Var är du född?
- Fråga 4: Är du huvudsakligen uppvuxen
- Fråga 5: Vilken var din boendesituation när du påbörjade dina studier i genusvetenskap?
- Fråga 6: Vilken är din nuvarande boendesituation?
- Fråga 7: Definierar du dig som
- Fråga 8: I vilket land är förälder 1 född?
- Fråga 9: Har förälder 1 akademisk utbildning?
- Fråga 10: Har förälder 1 förvärvsarbetat?
- Fråga 11: Inom vilken kvalifikationsnivå har förälder 1:s förvärvsarbete huvudsakligen skett?
- Fråga 12: Vilken var eller är förälder 1:s huvudsakliga yrkestitel?
- Fråga 13: Vilken eller vilka har varit förälder 1:s huvudsakliga arbetsuppgifter?
- Fråga 14: Var är förälder 2 född?
- Fråga 15: Har förälder 2 akademisk utbildning?
- Fråga 16: Har förälder 2 förvärvsarbetat?
- Fråga 17: Inom vilken kvalifikationsnivå har förälder 2:s förvärvsarbete huvudsakligen skett?
- Fråga 18: Vilken var eller är förälder 2:s huvudsakliga yrkestitel?
- Fråga 19: Vilken eller vilka har varit förälder 2:s huvudsakliga arbetsuppgifter?
- Fråga 20: Tycker du att du lever ett bra liv?

Del II: Om utbildningen

- Fråga 21: Hur gammal var du när du påbörjade dina studier i genusvetenskap?
- Fråga 22: Vilket år avslutade du dina studier i genusvetenskap?
- Fråga 23: Har du bedrivit andra högskolestudier på grundnivå?

eller magister/masternivå, bortsett från dem i genusvetenskap?

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för feminism

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för genus

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för jämställdhet

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för maktfrågor

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för intersektionalitet

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Intresse för sexualitet

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Ville erhålla genusvetenskaplig kompetens

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Ville få förståelse för genusrelaterade frågeställningar

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Ville förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Hade önskan om att studera

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Politiska motiv

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – Akademiskt intresse

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – På grund av erfarenheter i det sociala/privata livet

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – På grund av feministisk aktivism

Fråga 24: Hur viktiga var följande faktorer för ditt beslut att börja studera genusvetenskap? – För att åstadkomma förändring i livet

Fråga 25: Hur fick du kännedom om ämnet genusvetenskap?

Fråga 26: På vilket/vilka lärosäten har du studerat genusvetenskap?

Fråga 27: Har du akademisk examen i genusvetenskap? Ange din högsta avslutade examen.

Fråga 28: Har du akademisk examina i annat huvudområde?

Ange din högsta avslutade examen inom varje huvudområde

Fråga 29: Hur många högskolepoäng genusvetenskap har du läst?

Fråga 30: Har du skrivit uppsats på kandidatnivå (C-uppsats), magisternivå (D-uppsats) eller mastersnivå i genusvetenskap?

Fråga 31: Har arbetet med uppsatsen/uppsatserna varit relevanta för ditt arbetsliv?

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - Om genus- och jämställdhetsfrågor

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att kunna analysera förhållanden och företeelser utifrån ett genusperspektiv/intersektionalitet

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att självständigt lösa problem

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I kritiskt tänkande

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att argumentera

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att tala/muntlig presentationsteknik

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att formulera sig i skrift/akademiskt skrivande

Fråga 32: I hur hög utsträckning har din utbildning i genusvetenskap förmedlat kunskap inom följande områden? - I att läsa och förstå text/tal på engelska

Fråga 33: Anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat ditt privatliv?

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din syn på jämställdhet

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din syn på genus

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din syn på sexualitet

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din syn på maktstrukturer

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din syn på genus i intersektion med andra kategorier, såsom klass, ålder, etnicitet etc.

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I ditt sätt att hantera relationer

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I ditt sätt att se på din sexuella identitet

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I ditt sätt att se på barn

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I ditt sätt att hantera vänskapsrelationer och sociala nätverk

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din relation till dina föräldrar

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – Gällande din hälsa

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – Gällande ditt välbefinnande

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – Gällande ditt självförtroende

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I din allmänna syn på dig själv

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – För dig som samhällsmedborgare

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – För dig som privatperson

Fråga 34: I vilken utsträckning anser du att dina studier i genusvetenskap har påverkat dig? – I ditt arbetsliv

Fråga 35: Har du haft kontakt med andra som studerat genusvetenskap sedan du avslutade din utbildning?

Fråga 36: Ge ett sammanfattande omdöme om den genusvetenskapliga utbildning du gått igenom

Del III: Arbete och arbetsliv

Fråga 37: Arbetar du eller har du arbetat ideellt?

Fråga 38: Vilket av följande påståenden stämmer bäst på dig?

Fråga 39: Hur många månader tog det för dig att få arbete efter att du avslutat dina studier?

Fråga 40: Hur fick du det första arbetet efter att du avslutat dina studier?

Fråga 41: Förväntade du dig att dina studier i genusvetenskap skulle ha en positiv inverkan på dina möjligheter att få jobb?

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Att få ett arbete var inte huvudsyftet med mina studier i genusvetenskap

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag visste vad jag ville arbeta med och genusvetenskapen var ett led i att komma dit

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag hade svårt att veta vilken typ av arbete jag kunde söka efter avslutad utbildning i genusvetenskap

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag kunde se tydliga kopplingar mellan mina studier i genusvetenskap och arbeten jag ville/kunde söka

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag hade velat att högskolan/universitetet informerade mer om arbetsmarknaden då jag gick utbildningen i genusvetenskap

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag hade velat ha tydligare kopplingar till tänkbara arbeten inom ramen för utbildningen i genusvetenskap

Fråga 42: I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående, som handlar om hur du upplevt relationen mellan din utbildning i genusvetenskap och vägen till ett arbete du ville söka: Jag är nöjd med den grad min utbildning i genusvetenskap kopplade till arbetsmarknaden

Fråga 43: Vad är din nuvarande huvudsakliga sysselsättning?

Fråga 44: Vilken är din nuvarande huvudsakliga anställningsform?

Fråga 45: Vilken är din nuvarande huvudsakliga arbetsgivare?

Fråga 46: Vilken är din yrkestitel?

Fråga 47: Vilken eller vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

Fråga 48: I hur stor omfattning arbetar du?

Fråga 49: Har du personalansvar?

Fråga 50: Har du budgetansvar?

Fråga 51: Leder du andras arbete?

Fråga 52: Vad har du för månadslön före skatt? Ange lön för heltid, även om du arbetar deltid

Fråga 53: Är du nöjd med ditt nuvarande arbete?

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet att skapa balans mellan arbete och fritid

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet till avancemang

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet till hög lön

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet att utträta någonting viktigt

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Att det är roligt

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet till omfattande frihet

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet att styra arbetet själv

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Arbetskamrater

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Trygghet

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Utmaning

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Arbetets geografiska placering

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Personlig utveckling

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Möjlighet att förkovra sig

Fråga 54: Hur värderar du följande aspekter av din arbetssituation, för ditt nuvarande arbete? - Annat som jag värderar högt i min arbetssituation, nämligen

Fråga 55: Arbetar du med något av de problemområden/kunskapsområden som behandlats inom ramen för din utbildning i genusvetenskap?

Fråga 56: Upplevde du att din genuskompetens betraktades som en tillgång då du sökte ditt nuvarande arbete?

Fråga 57: Hur många år har du arbetat sedan du påbörjade dina studier i genusvetenskap?

Fråga 58: Hur många arbeten/anställningar har du haft sedan du påbörjade dina studier i genusvetenskap?

Fråga 59: Hur värderar du dina rörelser på arbetsmarknaden?

Fråga 60: Bedömer du att dina studier i genusvetenskap har påverkat din situation på arbetsmarknaden på ett positivt sätt vad gäller: - Din inkomst

Fråga 60: Bedömer du att dina studier i genusvetenskap har påverkat din situation på arbetsmarknaden på ett positivt sätt vad gäller: - Dina möjligheter till att avancera i din arbetssituation

Fråga 60: Bedömer du att dina studier i genusvetenskap har påverkat din situation på arbetsmarknaden på ett positivt sätt vad gäller: - Dina möjligheter till stabila arbetsförhållanden

Fråga 60: Bedömer du att dina studier i genusvetenskap har påverkat din situation på arbetsmarknaden på ett positivt sätt vad gäller: - Din förmåga att agera mot diskriminering

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? - Kunskaper om genus- och jämställdhetsfrågor

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? - Kunskaper om maktförhållanden kring genus och intersektionalitet

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att kunna analysera förhållanden och företeelser utifrån ett genusperspektiv och/eller intersektionellt perspektiv

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att självständigt kunna lösa problem

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i kritiskt tänkande

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att kunna argumentera

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att tala/muntlig presentations-teknik

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att formulera sig i skrift/akademiskt skrivande

Fråga 61: I hur hög utsträckning har följande faktorer varit viktiga i ditt arbetsliv? – Kunskaper i att läsa och förstå text/tal på engelska

Fråga 62: Upplever du att utbildningens innehåll varit relevant för den arbetsmarknad du mött?

Fråga 63: Hur tycker du att arbetsrelaterade frågor har tagits upp inom din genusvetenskapliga utbildning?

Fråga 64: Upplever du att du saknar någon kompetens eller färdighet som du anser borde integreras i genusvetenskaplig utbildning?

Fråga 65: Skulle du vara intresserad av att delta i ett nationellt alumninätverk (nätverk för dem som studerat genusvetenskap)?

Fråga 66: Har du några övriga kommentarer

Bilaga 2

Guide för fokusgruppsintervju

I en undersökning av före detta och nuvarande genusstuderandes studier och arbete vill vi undersöka hur fd och nuvarande studerande som studerat minst en termin genusvetenskap ser på sin utbildning och sitt arbetsliv. Vi vill veta vilka typer av arbeten ni har och hur ni ser på utbildningen i genusvetenskap i relation till dessa, men även varför ni började studera genusvetenskap. Det här är tänkt att vara en diskussion, där alla får prata fritt utifrån frågor som vi tar upp. Frågorna är vidareutvecklingar av de frågor vi redan ställt i en enkät som ni svarat på.

Allt som ni säger kommer att behandlas konfidentiellt, och när vi skriver om våra resultat kommer ingen person namnges eller kunna identifieras. Däremot vill vi gärna spela in diskussionerna för att själva kunna hålla reda på vad som sägs – är det okej för er?

Skulle ni vilja så kan ni självklart när som helst avbryta diskussionen. Den här studien kommer att presenteras i en skrift från Nationella sekretariatet för genusforskning och eventuellt även i några artiklar på engelska och svenska. Saker ni säger kan komma att citeras och ni får möjlighet att läsa och kommentera skriften innan den går i tryck.

Presentationsrunda.

Teman:

Utbildningen:

Om ni skulle beskriva huvudanledningen till att ni började studera genusvetenskap, vad skulle den vara? (Feminism och jämställdhet var vanligt i enkätresultaten, jämför.) Varför är det viktigt att läsa genusvetenskap? Följdfråga: vad innebär det

att läsa för ”personlig utveckling”, inte för jobb?

Vad var det bästa med era studier i genusvetenskap, ta exempel? Och vad var det sämsta? Följdfråga: Vad såg ni som vinsten, vad lärde ni er? (mjuka värden) Och hur kan det komma till användning privat och professionellt? Anser ni att det är tillräckligt med praktiska moment i genusvetenskap?

Blev ni uppmuntrade av er familj att studera, kommer ni från en studievän familj? (följdfrågor om föräldrar och klass/etnicitet) (följdfråga) Upplevde ni att de som studerade genusvetenskap hade samma bakgrund som ni?

Började ni när ni var unga, och i så fall varför?

Hur mycket genusvetenskap läste ni och vad var anledningen till det? Finns det olika arbetsmarknader för dem som läst en eller två terminer och dem som tagit examen?

Arbete under utbildningen och övriga studier:

Har ni erfarenhet av ideellt arbete? Eller annat arbete under studierna?

Vilka andra ämnen har ni pluggat och varför kominerade ni just dessa? Hur skulle ni beskriva genusvetenskap i jämförelse med de andra utbildningarna?

Arbete efter studierna:

Vad tycker ni att ni har lärt er som ni har användning för idag? Och vad jobbar ni med?

Hur upplever ni dagens arbetsmarknad för genusvetare, beskriv?

För er som fortfarande studerar: vad vill ni jobba med? Hur planerar ni att ta er dit?

Läste ni genusvetenskap för att få jobb/Har ni användning av genusvetenskapen i ert jobb?

Hur fick ni det första jobbet efter examen? Och det andra? Berätta mer i detalj om hur ni fått era jobb. Forts: Vilka värden/kunskaper/kontakter tror ni bidrar till att ni fick det?

Hur anser ni att kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad kan bli bättre? Och varför?

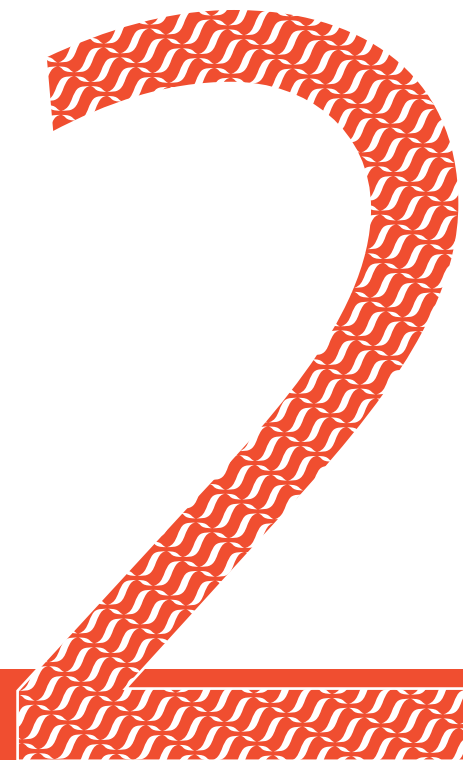
Privatliv:

Förändrade genusvetenskapen ert liv utanför studier och arbetet? Lärde ni känna nya människor, såg ni på samhället på nya sätt, engagerade ni er på nya sätt?

EN SKRIFTSERIE OM GENUSVETENSKAP. NR 2.

Den här skriften redovisar och analyserar resultaten från en nationell alumniundersökning bland genusvetarstudenter och före detta genusvetarstudenter. Den handlar om vad dessa personer gör efter sin utbildning, vad de tycker om sin utbildning i genusvetenskap och vilka de är. Den diskuterar hur "nytta" kan förstås i genusvetenskaplig utbildning, vilka studenter som finns på utbildningen och hur genusvetenskaplig kunskap kan översättas till kunskap som upplevs som viktig på dagens arbetsmarknad. Skriften ingår i en serie i fem delar om svensk genusvetenskap, utgiven av Nationella sekretariatet för genusforskning i samarbete med svenska genusforskare.

EN SKRIFTSERIE OM GENUSVETENSKAP. NR 2.

EN SKRIFTSERIE OM GENUSVETENSKAP

GENUSVETARNAS FRAMTID

Anna Lundberg & Ann Werner

Nationella sekretariatet för genusforskning
Box 709
405 30 Göteborg

ISBN: 978-91-980802-1-6

 Nationella sekretariatet
för genusforskning